

II RIIGIKOGU

8. istungjärk. **Protokoll nr. 243 (26).** 1925. a.

II Riigikogu koosolek 12. juunil 1925. a.
kell 10 hom.

Kokku on tulnud 82 Riigikogu liiget.

Walitsuse loosis: töö- ja hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, sõjaminister **J. Soots**, portfelli minister **K. Ast**.

P ä e w a k o r d :

1. Ölle walmistamise ja müügi seaduse § 27. muutmise seadus — III lugemisel.

2. Riigiraudteede ja posti-telegraafi-telefoni teenijate ja tööliste preemia ja lisatasu seadus — II lugemisel.

3. Hoolekandeseadus — III lugemisel.

4. Eesti kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

5. Üldise arweseaduse § 381. märkuse muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

6. Kipsilademete kasutamiseks tarwilikkude maade sundwõõrandamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

7. Omawalitsustele awanside andmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

8. Wäljaweotolli põhitariifide muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

9. Maaparanduse laenu fondi seadus — maakomisjoni ettepanek.

10. Mõnesuguste süütegude asjas karistuste ja kohtupidamise korra muutmise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 147/148 — 1920. a.) § 8. tühistamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

11. Keskwee-komisjoni koosseisu täiendamisseadus — üldkomisjoni ettepanek.

12. Weeühisuste seadus — maakomisjoni ettepanek.

13. Matmispaikade seadus — üldkomisjoni ettepanek.

14. Usutunnistuslikkude ühingute ja nende liitude seadus — üldkomisjoni ettepanek.

15. Perekonnaseisu seadus — üldkomisjoni ettepanek.

16. Perekonnaseisu seaduse maksmapanemise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

17. Rahukohtunikudede kohtualluwuse muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

18. Riigiasutuste koosseisude muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

19. Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

20. Riigiwapi seadus — üldkomisjoni ettepanek.

21. Wabaduse Risti annetamise lõpetamise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.

22. Kaitsewäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üürinormide maksuwuse pikendamise seadus — omawalitsuse komisjoni ettepanek.

23. Posti-telegraafi seaduse täiendamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**, pärast abiesimees **T. Kalbus**.

Sekretääri kohal abisekretäär **L. Raudkepp**.

Koosolek algab kell 10.20 min.

I. Päewakorra Juhataja **A. Rei**:
täiendamine ja Awan Riigikogu koosoleku. Päewakord on
wastuwõtmine. Riigikogu liigetele kätte saadetud.

M. Martinson (põl.): Ma teen ettepaneku päewakorda järgmiselt muuta: hoolekandeseadus wõtta päewakorra 10-daks punktiks pärast maaparanduse laenu fondi seadust. Eelpool on terwe rida vähemaid, kuid siiski väga tähtsaid seadusi, mis kewadisel istungjärgul wastu wõetud peaksid saama. Päewakorrapunktide 6., 7., 8. ja 9. all tähendatud seadused on väga tähtsad, mis komisjoni poolt on kiireks tunnustatud. Kui meie hoolekandeseaduse enne neid arutamisele wõtame, siis jääwad nad selle taha seisma ja küsitaw on, kas meie weel jõuame neid siis enne suwepuhkusele minekut kolmel lugemisel wastu wõtta. Näiteks wõtame kipsilademete kasutamiseks tarwilikkude maade sundwõõrandamise seaduse, mille komisjon üksmeelselt

wäga kiireks on tunnustanud. Kui see seadus kewadisel istungjärgul wastu ei wõeta, siis wõib küsitawaks saada, kas kipsitööstus tänawu suwel üldse tegutseda saab. Tema ei suuda siis wäljamaaga tehtud lepinguid täita, sest ta peab selleks teatud kwantumi tooresainet mu-retsema. Niisama on siin ka wäga tähtsad omawalitsustele awanside andmise seadus ning wäljaweo tolli põhitariifide muutmise seadus. Neid seadusi ei wõiks kuidagi lükata ettenägemata tulewiku peale. Kui meie nad alles sügisesel istungjärgul wastu wõtame, siis saawad mõned neist peaaegu ülearusteks wõi ei anna seda, mida nende seadustega kätte tahtakse saada, kuna kipsilademete kasutamiseks tarwilikkude maade sundwõõrandamise seaduse hiljaksjäämine sellele tööstusele isegi saatuslikuks wõib saada. Siin on ka tagapool wäga tähtsaid seadusi, näiteks riigiwapi seadus, mis Riigikogus juba ammu järjekorda ootab, kuid minu ettepanek nii kaugele ei lähe.

O. Gustawson (stp.): Waidlen härra Martinson'i ettepaneku wastu. Härra Martinson oletab, et seaduseelnoud, mis päewakorras pärast hoolekandeseadust, lükatakse teadmata tulewiku peale, siis kui neid tahetakse arutada pärast hoolekandeseadust. Kui põllumehed endist taktikat peawad ja meelega saboteeriwad hoolekandeseaduse arutamisel, siis on tulewik muidugi õige tume. Kui aga põllumeestel tõsiselt südame peal, et päewakorra-punktides 4., 5., 6., 7., 8. ja 9. ettenähtud seaduseelnoud kiired, siis on nende wastuwõtu kiirustamiseks üks tee olemas: wõtame hoolekandeseaduse kiirelt wastu. On hoolekandeseadus wastu wõetud, siis ei ole mingisugust takistust teiste, täna päewakorras leiduwate, seaduste arutamiseks. Just sel teel on võimalik kõige paremini saawutada seda, mida härra Martinson tahab.

J. Luur (krst.): Austatud Riigikogu liikmed! Ma teen ettepaneku wõtta 4. päewakorra-punkt — Eesti kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus — 3. päewakorra-punktina. See on lühikene, kaheparagrahwiline seadus ning tema arutamine palju aega ei wõta. Oleks eile minu ettepanek wastu wõetud, oleks kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus juba läbi waadatud. On ju päris selge, et kuidas ka hoolekandeseaduse peale ei waadata, on ta igatahes pikk seadus ja sünnitab weel waidlusi ühelt kui ka tei-

selt poolt ja sellega jääb kultuurkapitaali seadus jälle täna otsustamata.

Töö- ja hoolekandeminister Chr. Kaarna: Lugupeetud Riigikogu liikmed! On õige, et kiire iseloomuga seadusi, mille wastuwõtmist kewadisel istungjärgul soowitakse, rohkesti on. Neid on nii rohkesti, et kui Riigikogu otsustaks puhkusele mitte minna, siis jätkuks töökogu suweks. Kui siiski suwipuhkusele minnakse, siis peab ka selle peale mõtlema, missugused need kõige hädatarwilikumad seadused on. Mina pean ütleva, et üks hädatarwilikumatest seadustest, mis kewadisel istungjärgul wastu wõtta tuleb, on hoolekandeseadus. Seda enam, et selles seaduses, nagu ma juba tähendasin, on ette nähtud tähtajalised ülesanded, mis enne 1. jaanuari tulewad teostada. Hoolekandeseadused tulewad registreerida, on waja hoolidajad määrata waestelastele jne. Sellepärast ei wõiks siin juttu olla selle seaduse edasilükkamisest. Ma juhin weel tähelpanu selle peale, et Wabariigi Walitsuse deklaratsioonis, millega kõik Riigikogu rühmad ühinesid, on hoolekandeseaduse wastuwõtmine esimesele kohale seatud, hädatarwilikuks ja õiglaseks tunnustatud. Ma usun, et need seisukohad, mis siis õiglased olid, nüüd kõigutatud ei ole.

Juhataja A. Rei: Rkl. Martinson'i poolt on ettepanek tehtud hoolekandeseadust, mis ette nähtud 3. päewakorra-punktina, wõtta 10. päewakorra-punktiks. Rkl. Luur'i poolt on ettepanek tehtud 4. päewakorra-punkt wõtta 3. päewakorra-punktina. Ma panen ettepanekud järjekorras hääletamisele. Esiteks tuleb hääletamisele rkl. Martinson'i ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawana enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Luur'i ettepanek. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 21 häält, wastu — 31, seega on ettepanek tagasi lükatud. Seega on päewakord muutmata kujul wastu wõetud.

2. Õlle walmistamise ja müügi seaduse § 27. muutmise seadus — III luge-misel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Luur** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawana enamusega

seaduseelnõu pealkiri, I ja II osa.

Õlle walmistamise ja müügi seaduse § 27. muutmise seadus.

I.

Õlle walmistamise ja müügi seaduse § 27. („Riigi Teataja“ nr. 27 — 1921. a. seadus nr. 24) muudetakse järgmiselt:

Müügi otstarbeks walmistatava õlle pealt wõetakse aktsiisimaksu õlle keetmiseks tarwitatawate linnaste eest järgmisel määral:

750 marka puuda wõi selle osa linnaste pealt, kui õlu mitte üle 4% alkoholi sisaldusega, ja 900 marka puuda wõi selle osa pealt, kui õlu üle 4% alkoholi sisaldusega walmistatakse.

II.

Käesolewas seaduses ettenähtud aktsiisimaksu tõstmise tähtpäewa ja korra määrab kindlaks rahaminister.

Juhataja **A. Rei**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **J. Luur**: Teen ettepaneku seaduseelnõu wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

3. Riigiraudteede ja posti-telegraafi-teenijate ja tööliste preemia ja lisatasu seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Luur** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri, I osa §§ 1—6 II osa §§ 7—8 ning III osa ja IV osa

Riigiraudtee ja posti-telegraafi-teenijate ja tööliste preemia ja lisatasu seadus.

I.

§ 1. Riigiraudtee ja posti-telegraafi-teenijatele ja töölistele lubatakse maksta peale wastawate seadustega määratud palga ja lisatasude preemiat ja lisatasu:

1) tööde eest, mis ennast normeerida lasewad;

2) korralistes ja erakorralistes eelarwetes ettenähtud tööde täitmisel materjalide ja kulude kokkuhoidmise eest;

3) eratellimiste ja lepingute järgi tehtawate tööde eest juhtumusel, kui seal ülejääk olemas;

4) kahjude ja õnnetuste ärahoidmise eest ja

5) weduri- ning rongiteenijatele ärasõidetud kilomeetrite ning walwe- (reserwi-) tundide eest.

§ 2. Eelmise paragrahwi p. p. 1—3 ettenähtud preemiad ja lisatasud ei wõi olla suuremad kui 50% saawutatud kokkuhoiust normeeritud tööde, kulude ja äratarwitatud materjalide pealt, kuid aasta jooksul mitte rohkem kui 50% preemia ja lisatasu saaja aastapalgast.

Käesolewas paragrahwis ettenähtud kitsendused ei ole makswad: a) tükitöötasu ega ka nende lisatasude kohta, mis arwatakse tükitöötasu alusel; b) weduri-meeskondadele maksetawa kütteinete kokkuhoiust saawutatud preemia kohta.

§ 3. § 1. p. p. 2. ja 3. ettenähtud preemia ja lisatasu maksetakse proportsionaalselt teenitud palgale § 4. järgi määratawate teenijate ja tööliste liikide piirides, wälja arwatud weduri-meeskondade kütteinete kokkuhoiust saawutatud preemia.

§ 4. Tööd- ja kokkuhoidmised, mille eest preemiat ja lisatasu maksetakse, teenijate ja tööliste liigid, kes neist osa saawad, tööde ja kulutatawate materjalide normid ning preemiate ja lisatasude suuruse määrab raudteewalitsuse nõukogu teedeministri kinnitusel. Posti-telegraafi-teenijate ja tööliste preemia ning lisatasu suuruse määrab posti-peawalitsuse ülema ettepanekul teedeminister.

Märkus. § 1. p. 4. ettenähtud lisatasu maksetakse ainult igal üksikul juhtumusel raudteewalitsuse nõukogu wõi posti-peawalitsuse ülema otsusega teedeministri kinnitusel neile teenijatele ja töölistele, kes oma tegewusega õnnetuse wõi kahju ära hoidnud.

§ 5. Preemiat ja lisatasu maksetakse ainult neile raudtee ja posti-telegraafi-teenijatele ja töölistele, kes tödest wõi kulude kokkuhoidmisest osa on wõtnud.

Märkus. Lisatasu § 1. p. p. 1. ja 3. kui ka preemiat sama paragrahwi p. p. 2. ja 3. alusel maksetakse neile teenijatele ja töölistele, kes oma töö wõi korraldusega kokkuhoidu saawutanud.

Lisatasu § 1. p. 5. alusel maksetakse ainult weduri- ja rongimeeskondadele.

§ 6. Preemiat ja lisatasu maksetakse selleks eelarwes ettenähtud krediitidest, wastawate kulude krediitidest ja wäljaspool eelarwet eratööde eest sissetulnud summade ülejääkidest.

II.

§ 7. Teedeministril on õigus kinnitada preemiate ja lisatasude maksmist 1922., 1923. ja 1924. aasta eest.

Samuti on teedeministril õigus puhaskasu jaotada nendelt eratöödelt, mis tehtud riigiraudtee peatehastes ja posti-telegraafi-telefoni peawalitsuse kesktöökajas 1922., 1923. ja 1924. aastal.

§ 8. Riigiraudtee peatehaste ja posti-telegraafi-telefoni peawalitsuse kesktöökoja 1922., 1923. ja 1924. aastal saadud puhaskasu jaotatakse järgmiselt:

- a) teenijatele kunni 25% lisatasuks;
- b) töölistele kunni 25% lisatasuks;
- c) raudtee peatehaste ja posti-telegraafi-telefoni peawalitsuse kesktöökoja sisseseade täiendamiseks vähemalt 25% ning
- d) tööliste olukorra parandamiseks vähemalt 25%.

III.

Selle seaduse maksmahakkamisega kaotawad makswuse: 1) Wabariigi Walitsuse poolt põhiseaduse § 12-a põhjal 4. aprillil 1925. a. wastuwõetud määruse riigiraudtee teenijate palkade kohta § 3. („Riigi Teataja“ nr. 25 — 1921. a.) ja 2) Riigikogu poolt 28. nowembril 1924. a. wastuwõetud preemiate ja lisatasude maksmise seadus riigiraudteede teenijatele ja töölistele („Riigi Teataja“ nr. 144 — 1924. a.).

IV.

See seadus loetakse makswaks 1. jaanuarist 1925. a.

Juhataja **A. Rei**: Korra kohta on sõna rkl. Martinson'il.

4. Hoolekandeseadus M. Martinson (põl.): Kuna kindel on, et meie täna hoolekandeseadust III lugemisel mitte ei suuda wastu wõtta, wõib olla ka järgmisel koosolekul, sest tingimata selle paksu kausta juures tuleb ikkagi sõnawõtmisi ette ja selle tagajärjel ei jõua meie seda seadust wastu wõtta. Selle-

pärast teen ettepaneku hoolekandeseadust arutada ainult üks tund ja siis edasi minna päewakorra järgnewate punktide arutamisele.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 25 häält, vastu 25 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. (Hüüded: Sedelitega!) On ettepanek tehtud sedelitega hääletada. (Hääletatakse.) Poolt on antud 27 häält, vastu 30 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

J. Hünerson (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eilsel Riigikogu koosolekul näitas härra Tamm, (J. Woi-man, stp.: Kuidas ta saboteerida mõistab.) et hoolekandeseadus nõuab riigilt ja omawalitsustelt suuri kulusid. Et kulusid kanda ja katta, selleks on tarwis maksumaksjatele suured maksud peale panna ja on wõimalik, et kui meie maksusid peale laome, siis wiimaks kandjad neid enam wälja kannatada ei suuda.

Sellepärast pani härra Tamm ette see seadus järelekaalumiseks rahaasjanduse komisjoni anda. See on igapidi tõsine ja põhjendatud ettepanek. (A. Jõeäär, stp.: Hilja on tehtud, III lugemisel ei saa enam.) Sellele ettepanekule sundis minu rühmaseltsilist tema kodaniku ja rahwasaadiku kohus.

Juba sellel kõnelemise ajal kui ka täna-hommikul koosolekul kostawad pahe-malt poolt wahelhüüded, nagu püütaks põllumeeste poolt selle seaduse arutamisel töötakistust toime panna. (E. Jonas, stp.: Kas see ei ole siis nii?) Kui teie tõsist ja asjalikku juttu töötakistuse-na wõtate, siis peab ütlemä, et teie mõnikord töötakistuses palju enam süüdlased olete, sest teie oma kõnede kerge sisu järele olete end selles etteheites rohkem süüdlaseks teinud. Kui eile tööaeg lõppes ja ette pandi Riigikogu koosolek lõpetada, siis wõttis muu hulgas sõna selle seaduse aruandja härra Johanson ja tegi näo, nagu oleks härra Tamm'e kõnega temale iseäranis haiget ja ülekohtu tehtud. (Aruandja L. Johanson: Ma ei ole seda kõnelenud.) Teie olete kõnelenud seesugusest õhkkonnast, milles ei saawat hoolekandeseadust läbi wiia. (Th. Tallmeister, rhsw.: Johanson'ile ei tehtud haiget, waid

see teeb waestele haiget.) See wiivitamine, nagu härra Tallmeister ütleb, sündiwat waeste sandikeste arwel, kes pidawat ootama. Ja selle juures härra Johanson koputas iseäranis kristlaste südametunnistuse pihta. (Aruandja L. Johanson: Asjata, enam ma seda kunagi ei tee. Nüüd hakkawana testamendi järgi käima.) Ma arwan, et südametunnistuse asi iga üksiku oma asi peaks olema ja väga hea on, kui see temal puhas. (E. Jonas, stp.: Mis on sel tegemist hoolekandeseadusega? Ega Teie kirikus ei kõnele!)

Mitte esimest korda eile ei juhtunud see, kui põllumehed tähelpanu juhiwad selle peale, et enne tuleb kulude suurus välja rehkendada, kui uut seadust maksuma panna tahetakse, seesugust seadust, mille teostamine suurte väljaminekutega ühenduses. Seda on alatihtu juhtunud, ka maanteede seadusega, mida teie iseäralikult wääriliseks peate praegu meelde tuletada. Kui mõnda seadust tahetakse välja anda, siis meie teisiti ei saa, kui küsime, kui suureks wõiwad kulud tõusta ja lõpuks, kes seda maksab ja kas seda maksta suudetakse. Seesugusest arwepidamisest ei saa ega tohi meie rahwasaadikud kergelt ja hooletult mööda minna. Iseäranis meie põllumehed ei tohi ega saa seda mitte teha, sest peaaesjalikult meie ridades on need, kellelt meie riigis peaaosa maksudest kokku wõetakse.

Ma arwan, et ei oleks mitte palju nõutud, kui teised rahwasaadikud, kes mitte niiwõrd maksumaksjate kihtidest ei ole, meie wastu kannatlikkust ja wastutulelikkust üles näitaksid ja ka salliwust, et nad meie mahti ja aega annaksid, et nad ka walitsusasutustele mahti annaksid meile appi tulla ja aidata kulusid välja rehkendada, et kui meie mingisuguse seaduse poolt hääletame, siis ka teaksime, mitu miljardit see maksuma tuleb. (Hulgalsed wahelhüüded pahemalt poolt. Naer.) Ei ole palju aega tagasi, kui meie pidime hääletama ühe seaduse poolt, millega, nagu lugupeetud rahwasaadikud teawad, jällegi 3—4 tuhat miljonit uut maksu peale tuli — maa põlise tarwitamise seadus. 3—4 miljardit hääletasime meie teatud maksumaksjatele maksu juurde, nõnda et see tõesti meie igapäewasest praksisest oleneb, kui ma ütlen, et meil siin tõesti suurte summa-

dega tegemist on. Kerge on hääletada, aga raske ja waew on neid hääletatud summasid kokku saada ja maksta. Sellepärast ei wõiks hääletamise juures keegi nii väga pakiline ja kannatamatu olla. Maksja peab enne, kui ta nõusolekut awaldab maksmiseks, tingimata teadma, kas tal raha on wõi kas ta jaksab uskilt seda raha muretseda, millega ta maksuma peab.

Ka mitte esimest korda ei toonud rkl. härra Johanson eile puuduses waewlewa wiletsa sandikese kaastundmustäratawa kuju siia kõrgesse kotta. (Aruandja L. Johanson: Ma olen waestest rääkinud, aga mitte sandiketest.)

Ma pean ütleva, et härra Johanson tihti, nagu ta parandas, waese käekõrwale wõtab ja teda siin meile ette seab, tema peale näitab, öeldes, et waadake, selle nimel on minu jutt. Alati, kui meil päewakorras on mõni sotsiaalseadus, see on hoolekandeseadus sõna laiemas mõttes, siis ilmub siia ikka mõni sotsialist ja nõuab, et nende waeste pärast, kes temal nii väga südame peal olewat, seadus peaks wastu wõetama.

Eriti koputatakse sel puhul, nagu see ka eile kordus, Riigikogu liigete kristlikude tunnete pihta. Härra Johanson andis täna lubaduse, et ta edaspidi kristlikku rahwaerakonda selle juures meelde ei tuleta. Lugu wõib küll nii olla, et ta seda ei tee, aga ma arwan, et tõenäolisi kristlasi ka mujal on, et neid kõikides meie erakondades leidub ja sellepärast kõiki meid wõib puudutada see koputamine.

Meil oli eile juhuse härra Tamm'e seletustest kuulda, et üks mõõduandew ja tähelpanuwääriline sotsialist Saksamaal on niisuguseid mõtteid awaldanud, et hoolekandeseaduste esirinnale lükkamine ja kehwa dele rahwaklassidele hoolekandeseaduste ettekujutamine sotsiaaldemokraatidel just selleks on, et rahwahulkasid wõita. Selle wastu ei ole waieldud ja ei saa selle wastu ka tõepoolest waielda. Kui see nõnda on, siis on ju see waesuse ja wiletsuse ning kehwa kujutamine muud mitte midagi, kui ainult wõitlusabinõu. See wõitlusabinõu on selleks, et wastaste tundeid ergutada, tuhinat luua, neid hingeliselt joowastada otsuste tegemiseks, mida ei luba teha kaine järeelkaalumine, selge

mõistus ning ülewaatlik asjaolude hindamine. Sellelt seisukohalt tahaksime ja peame seda abinõu hindama.

Minu arwates on täiesti wäärt küsida, kas hoolekandeseaduse otsekohene ja rutulik wastuwõtmine, wõi selle seaduse rahaasjanduse komisjoni andmine hooldamist wajakatetele waestele ja kehwaade paremini ühiskondlikku abi kindlustab. Kuidas wõib ühiskondlik abiandmine paremini sündida, kas sel teel, et loeme selle seaduse kiiresti läbi, ärme küsime seletust, waid teeme seda nõnda, nagu üks pahempoolne lugupeetud Riigikogu liige nüüd sama ütles, et loeme täna ja loeme homme, siis wõtame seaduse wastu ning peale selle ajame asju, mis weel tarwilikud? Kas on sel teel hoolealusele kõigeparemini abi antud?

Wõi jälle siis, kui meie seda seadust mitmekülgselt ja eriliselt selle poolest läbi kaalume, kas meie neid kulusid suudame kanda, mis käesolew seadus meilt nõuab? Kas meie wahest enesetele selle seaduse tagajärgede kohta pettepilltsid ette ei kujuta, sest seadus on ilus ja mina arwan, et meie hulgas weel leiduks palju lugupeetud rahwasaadikuid, kes omalt poolt saaksid ja oskaksid weel ilusamaid ettepanekuid teha, mis kõik wäga wajalikud oleksid, kui meil aga oleks raha, et seda kõike kinni maksta.

Mulle näib, et hoolekande alal seaduste andmise kiirustamine ja ülepea-kaela toimimine tõsiselt hoolitsemist wajakatetele lõpuks kahjuks tuleb. Sellele arwamisele wiivad mind wastuwaidlemata tähepanekud ja teadmised ning seda tahaksin mina ka näidata ja põhjendada.

Hoolekande ala on suur ja lai ning peaaegu piiramata. Ei wõi leida mingisugust elukutset, ega tegewusala, wõi mingisugust seltskondlikku kihti ega kodanikkude liiki, kelle jaoks ei saa üheks wõi teiseks juhtumiseks hoolekannet korraldada, kes ei saaks riigi, kogukonna, ettewõtja wõi heategewat abi kuidagi wiisi ära kasutada. Selle tõenduseks kitsamal kujul wõib omajagu olla ka käesolew hoolekandeseadus. Niisama wõib tõenduseks olla terve rida sotsiaal-seadusi, mis meil maksmas, mis weel Riigikogus ning walitsuses arutamisel, mida maksma tahetakse panna ja mis weel erakondade eeskawades, nende häälkandjate kirjutuste järele teadupärast kawatsusel on. Peab ütleva, et ei ole liialdatud arwamine, et neil seadustel ei

paista otsa olewat. Uute algatamine on alati wõimalik.

Sotsialistlik ilmawaade on neid arendanud suurel määral. Neid seadusi wõetakse meile teisalt üle. Ei ole tarwidust maha istuda ja seadusi wälja arwama ja wälja mõtlema hakata, waid neid on juba küllalt ja küllalt walmis kawatsetud. Neid on juba teisel maksma pandud, osalt on ka niisuguseid, mis ainult paberil olemas. Meil wõetakse tihti niisuguseid seadusi üle, ei küsita kas ja kuiwõrd nad elulised wõi kuidas nad teostatawad, meie oleme pidanud isegi seda nägema, et esinetakse püüdmistega, millest wõib öelda, et meie sammume teiste riikide ja rahwaste eesrinnas. Meie teeme midagi, millest teised wõiwat eeskujuga wõtta — nii kaugele tahame meie õieti jõuda ja edenenud olla.

Härra Johanson kõneles eile õhkkonnast, milles ei saa praegu käesolewat seadust arutada. Mina pean ka ütleva, et see õhkkond on raske. Ei saa tõesti niisuguses õhkkonnas hoolekandeseadust arutada. Selle õhkkonna loojad on need, kes hoolekande alal liialdavad ja nõudmistele piiri ei pane, aga mitte need, kes hoolekande alal tehtud liialduste peale tähepanu juhiwad. Mina ei taha hoolekande alal liialdamist üksikute, ega eriti ühegi Riigikogu liikme süüks panna, waid nagu ma juba olen tähendanud, pahempoolne poliitiline waade, pahempoolsed woolud ei saa teisiti, nemad peawad kogusummas seda teed käima. Seal esinetakse rahwahulkadele suurte lubadustega, ja on lubadused wälja antud, siis kui neid otsekoheselt ja ausalt on mõeldud, ei saa teisiti, kui peab tehtama ja püütama, et neid ka täidetaks. Kuid õhkkonna rikkumine algab minu arust just nende lubaduste tegemise juures. Kui keegi millegagi oma elus rahul ei ole, siis astutakse tema juurde ja öeldakse: tule minuga, toeta mind, hääleta minu poolt, siis mina wiin läbi, et riigilt, omawalitsuselt, tööandjalt sina oma häda wastu abi wõiksid saada. (J. Piiskar, stp.: Nõnda tegi maaliit! Mis pinda näed wenna silmas, aga palki oma silmas ei pane tähele! (E. Jonas, stp.: Päriskristlik lugemine!) Seda soowitaksin ja see sünniks tähele panna kõigile, kellel meel kristlik on ja ka usuõppijatele! (J. Woiman, stp.: Kas Teie käite koolis weel? — M. Juhkam, tõer.: Päriskirikukateedriitkohe!)

Waadake, niisuguste lubaduste täitmisel, õigemini andmisel, ja poliitilise valimiskihutustööde eel luuakse see hoolekande õhkkond, mille kätte tahame ära lämbuda, nagu härra Johanson eile ütles, et meie hoolekandeseadust ei saa arutada. Kuid mitte otseteel ainult selle hoolekandeseaduse arutajate peale ei mõju rusuvalt seesugune õhkkond, vaid see alustab rahwahulkade peale üldse väga halb mõju. See mõju teiste sõnadega ei ole tunda mitte ainult siin kõrges kojas, vaid ka kodus meie rahwa hulgas ja elus. Nõnda kasvatatakse rahwahulkades wiljak eluwaade, õpetatakse inimesi mõtlema nõnda, et kui teil käsi käib halvasti, siis on selles süüdi ainult teised ja ei kunagi teie ise, ja teiseks, et ühiskonna kohus on teid juba hädast välja aidata. Nõudke aga kõvasti.

Nõnda häwitatakse inimestes wastutuse tunne ja kohusetunne enda, oma perekonna ja lähema ümbruskonna vastu, nõrgendatakse eneseaitamise ja omaabi mõtet ja püüet, nõnda häwitatakse hulka-des töötaju ja häwitatakse töö wiljakus. (Aruandja L. Johanson: Kuhu see rahwamajandus on läinud — üksikute tasku!)

Waadake, ma tahan selle peale tähelepanu juhtida, iseäranis härrade sotsialistide tähelepanu, et nende juhid ja nende õpetajad — ma ütlen, mõistlik inimene õpib nii kaua kui ta elab ja ei wõi kellelegi sellepärast kahjulik olla, kui tulustate asjade peale tema tähelepanu juhitakse — härradel sotsialistidel wõib väga tulus olla, kui nemad oma eneste põhimõtteid tunnawad (Aruandja L. Johanson: Kes Teie siis olete, kas mõistlik wõi mitte?) ja just üks nende põhimõtete selgitaja Helene Simon, kellest siin eile mõnesuguseid õpetlikke sõnu ette loeti, see õpetab ja näitab, et sotsiaaldemokraatia üks põhimõtetest, mida tema toetama peab ja üks nendest kandealustest on hoolekanne, ja et hoolekande sisu ja mõte laialisemalt ei ole ainult kõige hädalisemate toetamine, see on waeste eest hoolitsemine, vaid hoolekanne ei ole isegi mitte elatismiinimumi wõimaldamine, hoolekanne on palju rohkem, hoolekanne peab wõimaldama, et antud seltskondlikkudes oludes ja tingimustes inimesed tunneksid, et neil lahe elada on, ja et need inimesed, kelle eest hoolt kantakse, wõiksid tööd teha ja produktsiooni tõsta. Aga kui luuakse niisugune õhkkond, et inimeste töötaju lan-

geb, et neid laiskusele kaswatatakse, siis igatahes selle läbi meie rahwa jõud jääb sööti, produktsioon langeb. Minu arwamise järele on hoolekanne juba oma eesmärgist mööda läinud, ta on oma ülesandest kõrwale läinud ja ei saa seda enam kätte, kui ta nii talitab. Kui nüüd mingisugune sotsialistlik wool niisuguse hoolekande peale toetub, siis ta peaks uuperkuuti minema ühes selle hoolekandega, ja ma usun, see peab sotsialistidele kõigile väga õpetlik olema. (Wahelhüüepahemalt poolt: Õpetage, õpetage ainult!) Selle hoolekandeõhkkonna loomine (J. Woiman, stp.: Kas kord läks käest ära.) ja sotsiaalseadustega liialdamine on siis kõiki-pidi ja täiesti demoraliseeriw, on ühiskonda häwitaw nähtus. See wõimaldab wõi püüab wõimaldada ühiskonna abi paljudele, ka neile, kellel seda tõepoolest tarwis ei olekski, kes teisiti mõeldes, teisiti tegutsedes, oleksid suutnud iseendid aidata. Meil hakatakse oma lubadustest kinni pidades nende abi andma, kellele seda hädapärast waja ei ole. See peaks üks iseäralik põhjatu salw olema, kust andja wõiks wõtta ning kõigile jagada, nõnda kui süda kutsub, ilma et seal otsa lõpeks. Igapäewases elus näeme, iseäranis aga riiklikus elus, et siin näpud palju kiiremini põhja ulatuwad, kui meie seda uskuda tahaksime. Meie seisame siin alati tühjade salwede juures ja suure waewaga saame kõige hädatarwilikumate kulude katteks midagi wõtta. Kui asjalugu tõesti sarnane on, nagu lugupeetud Riigikogu liikmed, nii pahem- kui parempoolsed, selgesti teawad, siis ei ole ju imeasi, kui asi nõnda välja kujuneb, et tõsised abitarwitajad wiimaks wähesega leppima peawad. Need waesed, keda härra Johanson ja mõned teised tema seltsilised nii piltlikult rääkides, siia kõnetooli tulles käekõrwale wõtawad, waadake, need waesed peawad siit küll mõnikord tühjalt ära minema, kui hoolekandele piiri ei panda! (Aruandja L. Johanson: Ka riigiwarguste tuleb piir panna!) Lugupeetud härra aruandja, mina ei ole iialgi ebawoorusi kiitnud, iseäranis riigikodanikkude juures mitte, nii et mina selle vastu waidlema ei tule, et riigiwargusi ei tuleks lubada. Aga asjalugu on see, et riigiwargusel hoolekandeseadusega tingimata midagi ühist on, kui hoolekannet niisugusel liialdatud kujul läbi wiia tahetakse. Sest kui rahwahulgad õpetatakse mitte töötama, waid

ootama ja lootma, et seadus tuleb, mis annab, et tuleb kogukond, tuleb riik ja hooldab, waadake siis, kui rasked ajad tulewad ja abiandmist ei tule, siis weniwad näpud pikaks ja nendega kraabitakse sealt, kust ei tohiks wõtta. Tööpoolest teatud ühendus nendel mõistetel on, selles asjas ei ole lugupeetud härra aruandja märgist mööda lasknud, kui ta seda asja meelde tuletas. (Aruandja L. Johanson: Igaüks teab, mis mõttes mina seda ütlesin.)

Kui meie hoolekande alal liialdame, siis muutub see hoolekanne liig pealiskaudseks ja liig hõredaks, sest ühiskonna aineeline jõud on ka piiratud ja ühiskonda ei saa ka otsatult koormata. Need asjad peawad ka niisama kindlasti ja wastuwaidlemata silmade ees seisma, muidu ei saa meie kunagi otstarbekohaselt talitada. Mida pealiskaudsemalt sotsiaalseadusi meie anname, seda laiemaks läheb abitarwitajate ring, seda enam kurnatakse maksumaksja wälja. Selleks, et tõsisel hädalised abi saaksid, on tarwiski hoolekandeseadust rahaasjanduse komisjoni anda asjalikuks ja põhjalikuks järelekaalumiseks.

Missugustel põhjustel põllumehed ja osalt ka teised kodanlikud rühmitused hoolekandeseaduse andmist rahaasjanduse komisjoni on nõudnud, seda ei ole meie kunagi salanud. Meie palume meile mitte ebamotiiwisid ette pista, nagu oleksime meie kristliku meele kõrwale heitnud ja kannatajatele kaasatundmise kaotanud. Meie ei nõua ka seda sellepärast, et oleksime kitsid ja ihned ja, muude pahade kirgede orjad, nagu siit mõnda ja mõnda korda on püütud selgeks teha. Nii mõnda korda on lugupeetud aruandja, kes siin teatawatel kordadel waese kaju meile silmade ette seab, samuti ka mitmed teised härrad tema mõtteosalised, kaasa toonud ühe teise kaju, tõusiku paksukõhulise, (J. Woiman, stp.: Kas Teil hakkab juba kaswama?) suure rahakotilise ja hirmsasti kitsi ning ihnsa, ring on selle juures püüdnud näidata, et waadake, niisugused tüübid, niisugused kujud on kõik need, kes mitte nõus ei ole hoolekandeseadustega, kuigi nendel kõigil paksud kõhud ei ole, siis on nad waimliselt vähemalt sarnaste wäärilised. Ja seda kõike tehakse õieti hoopewalt, kõrgilt ja üleolewalt, et waadake, niisugustest asjadest, nagu ihnsusest, kitsidusest ja teistest ebawoorustest oleme meie

wabad. Selles suhtes meie tõusiku-taolised ei ole.

Mitte need, waid hoopis teised põhjused on põllumeeste esitajaid sundinud nii mõnigi kord sõna wõtma ja wastu rääkima nende sammude astumisele, millele süda tihti kaasa kiskunud ja millepärast ei tohiks ühtegi sõna kulutada, kus sõnad ei aita, waid teod. Aga meie seisame ja ei saa neid tegusid teha sellepärast, et meil jõudu ei ole. (Aruandja L. Johanson: Ülearused pisarad!) Härra aruandja, meil on neid pisaraid mitmet sorti. Sibula abil saab ka pisaraid wälja wõtta. See on igatahes üks halwem sort pisaraid, mis sibula abil wälja pigistatakse ja kes need sibulapi-sara-nutjad on, seda tunneme nende jutust. (Aruandja L. Johanson: Põllumehed.) Teie härrad seltsimehed tuletawad mulle krokodillipisaraid ja weel muid sarnaseid pisaraid meelde. Nii et kõiki pisaraid ei maksa kui puhast kaupa wastu wõtta, waid neid tuleb enne sorteerida. (J. Piiskar, stp.: Pisarate eriteadlane!) On ju wäga hea, kui meie oma eriteadmistes ikka rohkem ja rohkem süweneme, härra Piiskar. (Aruandja L. Johanson: Rääkige nüüd sellest röömust ka, mis kristlikul rahwaerakonnal Teie sõnade üle on. W. Linnamägi, krst.: Lubage meid ka ometi röömustada, teie muudkui hõiskate.)

Mina tahaksin lugupeetud rahwasaadikute tähelpanu juhtida selle asjaolu peale, mis paljudel, minu arwates wist kõigil, iseenesest teada on, kuid mida kõik igakord ei taha enesele teadwana paista lasta. See on: riiklik mõtlemiswiis, kodanlik wastutustunne. Need on põhjused, mis sunniwad põllumehi kulude tegemises eraldi hoolekande korraldamise asjas ettewaatlilikult talitama. Meil on teada ja elawat silmade ees arusaamine, et meie ei tohi maksumaksjaid wälja kurnata, mis halwaks saaduste walmistamist ja häwitaks ettewõtlikkust ning tööroõmu, mis häwitaks ära meie rahwamajanduse. Ei tohiks ka wäljaminekuid ühekülgselt ühel alal liiga wälja arendada teiste alade arwel. Kui meie otsustame ühte wäljaminekut teha ja teada on, et meil selle wäljamineku katteks sissetulekut ei ole, siis peab meil vähemalt teada olema, kus ühe teise wäljamineku augu saame kinni toppida, et uut wäljaminekut wõimaldada. Kui meil seda teada ei ole ja siiski uued

kohustused rahwale peale paneme, siis rikume ära majandusliku tasakaalu rahwa majanduselus, missugune tasakaal hädatarwilik ja mille pärast igapäewases elu päewast päewa elu ja surma peale wõitleme. Meile armastatakse tihtipeale tunnete pihta koputada, et pisarad liiguksid, siis on ka siin wõitlus käimas, mis wõiks mitmesuguseid tundeid tekitada, mille juures mõnel wõiksid pisarad woolama hakata. Aga neid ei nähta, neist ei taheta teada. Igatahes peame meie, põllumehed, tingimata kõige selle wastu wõitlema, kui tahetakse rahwa hulgas kaswatada loogelemise meeoleolu ja tööta ära elamise wõimaluse usku, sest see on kõige häwitawam käsi meie rahwamajanduses. Meie rahwamajandus wariseb kokku, kui meie ei taha enam tööd teha ja kui meid waldab see mõtlemiswiis: ei ole midagi muud tarwis, kui küsime ja nõuame, saadame oma esitajad sinna, kus wõimalik on mõju awaldada, et meile antaks niisama. Nõuame kas wõi sel teel, et näitame end kuidagiwiisi kehaliselt wõi waimliselt reast väljasolewana, kas liig noorena wõi liig wanana jne. Öeldakse ju, et inimesed, kes alla 20 a., on kõik liiga noored ja neid peab riiki aitama. Samuti kes üle 50 a., et need on juba wanusest nõrgad ja nende peale peab seltskond mõtlema, kuidas neid ülewal pidada. On wõimalik iga suguses elueas ja iga sugustel juhtumistel pöörata seltskonna poole öeldes, et nüüd on silmapilk kätte jõudnud, kus meid awitatakse tarwis. Kui palju siis neid töötajaid järele jääb ja kellele see himu teeb mõelda ja rabeleda, kuidas ennast toita. Nii et ei tohi nuriseda ega wastu rääkida, waid on nõudmine, et heal meelel ja kristlikus allaandmises seda kõike peaks tegema. Mina arwan, et kõiki neid nähtusi, neid põhjendusi ja neid tundeid, mis hoolekandeseaduste arutamisel siin ette tuuakse, peame õieti hindama ja tõsiselt läbi katsuma, et nende wäärtust tundma õppida.

Täiesti selge on, et hoolekande õhkkond on sotsialistlikkude masside wõitmise abinõu ja et kõige vähem meie lugupeetud aruandjal wõiks põhjust olla selle õhkkonna raskuse üle kaebada. See on see õhkkond, kus need taimed kasvawad, mida teie istutate, mida teie kastate ja laske neid kasvada, vähemalt teie peaksite sellega rahul olema. Mina arwan, et ei ole küllalt otsekohene, kui selle õhkkonna loomisele ja sellele tege-

wusele katsutakse kõlblikke ja muid kõrwalisi motiive otsida.

Meie teame kõik, teile on tähtis erakondlikust seisukohast, et teie wõimalikult rohkem sellelaadilisi seaduseelnõusid esitate, et teie parlamentaarsed mõjud maksma panete, et neid seadusi wastu wõetaks. Meie saame väga hästi aru, see on teie õigus ja kohus, selle wastu meie ei waidle. Meie leiame, et see on teie õigus ja kui meie seda leiame, siis ei pruugi sellepärast mitte nuriseda. Aga mispärast teie püüate kõigile sellele mantlit peale tõmmata, mispärast tahate teie seda pärispõhjult kinni katta. Mispärast ütlete teie, et see tuleb meie ärdast meelest, see tuleb meie kristlikkusest, see tuleb meie jumalakartlikkusest ja meie inimesearmastusest. Waadake, niisuguse iiusa ja hiilgawa kuuega inimene, kus särawad ristid peal, niisugune inimene wäljab ainult krokodillipisaraid. (Aruandja L. Johanson: Kas see käib kristlikkude kohta?) Kes lugupeetud Riigikogu liigetest minu mõttekäiku on jälginud, nendele on täielikult selge, kelle kohta need awaldatud mõtted käiwad.

Igatahes pean ütleva, kui lugupeetud pahempoolsed Riigikogu liikmed meie südametunnistuse pihta koputawad, nagu ei oleks meil küllalt kaastundlikkust ja ligimesearmastust, siis arwan mina, et see ka minule on öeldud, ja sellepärast arwan õiguse olewat soovitada ja nõuda, et niisuguste manitsustega mitte ei tuldaks silmakirjalikult, waid et need manitsused tuleksid õiglasest ja otsekohesest südamest. Sest pean ütleva, et minagi see kõige parem kristlane ei ole ja ei ole ka ligimesearmastuses täiuseni jõudnud. On aga väga hea, kui keegi on minust ligimesearmastuses ette jõudnud ja mulle kõike seda meelde tuletab, et mina weel edenema ja arenema pean. Kuid mina ei wõta siin mitte niisugust meeldetuletust südamesse, sest see tuleb inimeste poolt, kellest mina tean, et neil teised tagamõtted kogu selle asja juures on, et nad kihutustööd, propagandat selle juures teewad. Waadake, siis ei ole asi enam ilus, siis on meil tegemist ühe petliku mantliga, mis on pandud halwa asja kinnikamiseks.

Sellepärast on minu nõu, et meie hoolekandeseaduste arutamisel, samuti nagu teiste seaduste arutamisel, ikka ja alati oleksime asjalikud ja anname hoolekandeseaduse rahaasjanduse komisjoni järelekaalumiseks, kui palju selle seaduse läbi

meie rahwale uut maksukoormat juurde tuleb ja järele arwamiseks, kas rahwas seda maksukoormat jõuab kanda wõi mitte. Seda nõuab meilt meie rahwasaadikute kohus, seda nõuawad meilt meie riigi huwid. Selle juures ei saa meie teisiti, iseäranis meie põllumehed, kui peame õhku tuulutama ja õhku tuulutama ka hoolekande alal, nõnda et kõik saaksid wabalt hingata, ja et mitte nõnda ei oleks, et hoolekanne wõimaldab ühelele waba hingamise, aga teistele tahab hinge ära lämmatada. Nii ei saa ega tohi meie teha. Sellejuures tahaksin härrade pahempoolsete tähelpanu juhtida iseäranis selle asjaolu peale, et nendel härradel on kihutustöö tegemisel nii-kui-nii palju parem seisukord, kui meil parempoolsetel. Kui teie lähete organiseerimistööd tegema ja rahwast oma ümber kokku tõmbama, siis keda teie organiseerite? Neid, kes saada tahawad. Need tulewad kergesti järele. Ei ole karta, et neile tarwis palju pakkuda, nad tulewad ka natukesele järele. Meie peame organiseerima neid, kes andma peawad ja seda ei ole kerge teha. Andmine ei ole kerge, sellepärast et anda ei ole. Wõib olla, et mõnigi pahempoolsetest oma käest teab, et andja käsi ei sügele. Sellepärast meie wõidujooksus teist ette ei saa ja sellepärast meie wõidu jooksma ei tulegi.

Kõige selle juures tuleb arwesse wõtta, et ei ole hea üksteisele moraali õpetama minna. (Aruandja L. Johanson: See on õige.) Seda tuleb iseäranis härradel pahempoolsetel mees pidada. Meie ei ole kunagi esinenud sellega, et oleksime ainult moraalseste printsiipide põhjal katsunud üht wõi teist seadust läbi suruda. (Wahelhüüe pahemalt poolt: Mis teie praegu teete?) See on esimene kord kogu Eesti wabariigi kestwuse ajal, kus meie kord selle peale reageerime, mis teie meile igapäew räägite. Siiski teile wäike nõuanne sellelt alalt.

Kui teile eriti meeldib jagamistöö, andmine hulkadele, siis on ilusam ja õigem — andke oma taskust. Kes teise taskust jagab, ei ole just wäga moraalne. Kes ütlewad moraalseid põhimõtteid pooldawat ja püüawad ühelt poolt jagamist liiaks ajada ja teiselt poolt end maksude eest tagasi hoida, need ei tee mitte õieti. Meie näeme, et ühelt poolt püütakse ühekülgselt maksukoormat panna ühe rahwakihli peale, kuna teiselt poolt wõimalikult katsutakse sellest wabaks

saada ja seda julgemalt arendada jagamist ja saamist. Oleme õiglased ja asjalikud, tunnistame ka moraalseid põhimõtteid, jagame igäuks oma taskust ja sellest seisukohast wälja minnes toetan kindlasti mõtteosalise Tamm'e seisukohta, seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni anda.

Juhataja **A. Rei**: Sõna on wäljaspool järjekorda töö-hoolekandeministril.

Töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**: Wäga lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina ja arwatawasti ka paljud teised Riigikogu liikmed ei wõi teada, kes kõneleb silmakirjalikult, kes kõneleb sellepärast, et kõik akende kaudu wälja kostaks, ja kes kõneleb sellepärast, et walijaid oma poole meelitada. Märkides seda ära, pean ühtlasi tarwilikuks seletada ja ära näidata, et hoolekandeseadus, mis täna juba kolmandat korda päewakorras III lugemisel, ei ole tulnud sotsialistide poolt, on läbi waadatud mittesotsialistide poolt, on esitatud Riigikogule mittesotsialistide poolt, ja teda on sõelatud õige kaudu komisjonis, kus enamus oli mittesotsialistide käes. Seaduseelnõu wäljatöötaja — autor — ei ole mitte sotsialistlikkude waadetega inimene; wõib olla, et ta sel ajal, kui teada ei olnud, kuhu keegi kuulub, kõneles pahempoolsetega, kuid sellest ajast peale, kui meil erakondlik elu on arenema hakanud, ei ole ta üheski sotsialistlikus erakonnas olnud. Edasi, seaduseelnõu waadati läbi Wabariigi Walitsuse poolt moodustatud erikomisjonis, kus ei olnud ühtki sotsialistlikkude kalduwustega esitajat. (A. Tupits, põl.: Seda hüllem.) Kellele Teie seda ütlete, härra Tupits? (A. Tupits, põl.: Teile, härra minister.) Mispärast siis just minule? Kui öeldakse, et nõupidamised hoolekandeseaduse üle ei ole veel küllalt küpsed, ja sellepärast on tarwis seaduseelnõu veel komisjoni anda, siis pean tähendama, et need wäited lasewad märgist mööda. Käesolewat seaduseelnõu on kaalutud kauem, kui ühtki teist umbes samasuguse ulatusega ja samasuguse tähtsusega seaduseelnõu. Isegi meie kõige laiaulatuslikuma seaduse — maaseaduse — juures, ei waieldud ega peatatud niikaua, kui käesolewa seaduseelnõu juures. Hoolekandeseadust on arutanud mitu walitsust, ta on kõne all olnud igas uues walitsuses, kes seisukohta wõtnud selle üle, kas see seadus

on wastuwõetaw wõi mitte. (J. Luur, krst.: Kas on täpsed kalkulationsioonid tehtud?) Lugupeetud rkl. Luur, kas kalkulationsioonid on tehtud wõi mitte, seda oleksite Teie warem ja üksik-asjalisemalt teada saanud oma esitajalt, kes istus wastawas erikommisjonis ja selle seaduseelnõu poolt oli. See esitaja on seltskonnategelane, kes ka omawalitsuse põllul tööd teinud, see on endine linna-pea härra Märtsion. Tema töötas erikommisjonis mitte lihtlikmena, mitte pealtkuulajana, waid esimese mehena, see on aruandjana. Härra Märtsion, nagu mina isiklikult pealt nägin, toetas eelnõu energiliselt. See oli teie esitaja. Ma paluksin tema poole pöörata ja küsida, mis põhjustel ta seda seaduseelnõu kaitses. Jälle pean ütleva, mina ei tea, kes teeb demagoogiat, kes räägib silmakirjaks, kuid teie esitaja on energiliselt seda seaduseelnõu kaitsenud seal, kus eelnõu läbi arutati. (K. Tamm, põl.: Härra Märtsion ütles, et see tuleb rahaasjanduse komisjoni anda. — Aruandja L. Johanson: See oli salaja öeldud, siin on jällegi kristlastel kaks nägu. — Hüüe paremalt poolt: Nagu sotsidelgi.) Mis nüüd sellesse puutub, nagu oleks käesolewa seaduseelnõuga liialdusteni mindud, siis arwan ma, et ka need küsimused on põhjalikult kaalumisel olnud niihästi walitsuse erikommisjonis kui ka Riigikogu komisjonis, ja seal on arwesse wõttes neid wõimalusi, mis lubawad hoolekannet korraldada, arwamisese jõutud, et selle seaduse teostamine ei käi mitte üle Eesti riigi jõu. (Wahelhüüe J. Luur'i, krst. poolt.) Lubage, lubage rkl. härra Luur, Teil on aega küll sõnawõtmiseks. Wõib olla olid need ajad, kui walitsuse erikommisjonis selle seaduse juures töötati, roosilisemad; wõib olla olid siis wäljawaated ilusamad kui praegu, ja sellepärast juhtisin ma oma poolt juba järgnewas Wabariigi Walitsuses tähelpanu selle peale, et wististi ei lähe korda seadust teostada wiie aasta jooksul. Walitsus on ühinenud sellepärast ka seisukohaga, mida wõttis Riigikogu enamus omaks, et seaduse teostamise aega tuleb pikendada kümne aasta peale. Mina ei ole selle wastu waielnud ja ei mõtle ka täna selle wastu waielda. Kui seda arwatakse, nagu rääkis siin rkl. härra Hünerson, et elamiswõimaluste wõi hingamiswõimaluste andmisega ühelede, lämmatatakse teiste hingetõmba-

mine ära, siis lubatagu minule wastandiks sellele tuua ette ainult mõni üksik pilt sellest elust ja nendest inimestest, kes wajawad hoolekannet.

Warajane hommik. Inimene, lesk-naine, kes on nädalate, kuude, wõib olla koguni aastate kaupa hoolekandeaustus-tes ja -seltsides käinud abi palumas, sammub oma kodust wälja, kaks wäetit last käekõrwal. Jõuab raudteeliinile. Rong läheneb. Kannataja on oma otsuse teinud. Teda ei saa päästa, ta jääb sinna ühes oma kahe lapsega. Raudtee ehitamiseks nõutakse suuri krediite, kuid kas meil selleks on tarwis raudteid ehitada, et nendel muud teha poleks, kui et töowõimetud sinna pikali wõiksid heita ja kaduda ühes oma lastega. (A. Tupits, põl.: See on demagoogia. — Aruandja L. Johanson: Ei ole demagoogia. Kaks päewa tagasi poos üks enese sellepärast üles ja igapäew poob ennast keegi üles. — A. Jõeäär, stp.: Demagoogia pärast ei tapa ennast keegi. — J. Luur, krst.: Aruandja peab rahulik olema, ei tohi ärrituda.) Minul igatahes ei ole mingisugust tahtmist ega põhjust õngitseda häält. Küsimus on sedawõrd tähtis ja tõsine, et kahju on, kui inimesed end selle juures ärritawad ja naerawad. Minu tahtmine on, tähelpanu juhtida selle peale, mis olemas on ja mis tuleks teha, et need liig rõhuwalt, liig ärritawalt ja liig wäljakutsuwalt mõjuwad nähtused meie rahwa elust kaduda wõiksid.

Teine pilt. Jälle warajasel hommikul. Noor naine, laps käe peal, sammub hoolekandeaustusesse, kuid mitte sinna, kuhu ta minema peaks, waid selle juurde, kes teostab järelwalwet hoolekande suhtes. Seletab, et on lapse sünnitanud ja sellepärast kohalt lahti lastud. Kohaandja wõis kehwa inimene olla ja kui tema teinija lapse oli sünnitanud, siis wõib olla oli ta sunnitud koha üles ütleva. Kuhu panna niisugune wäljatõugatud inimene, kellel ei ole ulualust. Aga tema üksi oleks, ta leiaks ulualust, aga temal on wastsündinud laps käe peal. Kuhu ta läheb sellega? Ütelge, kuhu teie panete niisugused inimesed, kui nad tulewad hoolekandeaustusse, minu kabinetti? Tulewad sinna mitte üks kord, waid tihti. Kuhu ma pean nemad panema? (A. Anderson, tõer.: Saatke põllumeestekogusse. — Wahelhüüe paremalt poolt: Uus seadus

toetab logelemist.) Noh, see on demagoogia, mis teie praegu kõnelete. Ma ei ole kuulnud, et oleks Wabariigi Walitsuses wõi kuskil mujal kõneldud abiandmisest nendele, kes seda ei waja, waid just wastuoksa, seadus nõuab põhjalikku selgitamist, enne kui kellelegi midagi antakse.

Ma küsin weel kord, kuhu Teie panete korterist väljaaetud naisterahwa, kellel wastündinud laps käe peal? (A. Jõeäär, stp.: Ei ole suuremaid Eesti riigi iseseiswuse wastaseid, kui põllumehed!) Kuhu teie panete niisugused sajad ja tuhanded, kellel toitjad ja hoolitsejad puuduwad. (Hulgalised wahelhüüded paremalt poolt: Ei ole raha... Rahwas ei jõua maksusid maksta... Kust Teie raha wõtate?) Lubage, rkl. härra Tonkman, see mida Teie praegu kõnelete, oli tsariwalitsuse ajal ainuõnnistatud lipukirjaks igal kogu rahwa huwidesse puutuwal tegewusalal, sellega tuldi alati wälja, kui haridus ja hoolekande peale raha nõuti. Sellega ei saa Teie kedagi kohutada. (J. Hünerson, põl.: Kus midagi anda ei ole, sealt midagi wõtta ei ole!)

Lubage, weel üks näide. Ohwitseri lesk. Mees on wabatahtlikult oma elu lõpetanud. Lese hooleall on 2 alaealist last. Tal ei ole aga mingisugust warandust ega sissetulekut; ka teenimine ei ole wõimalik, sest ta on wigane. (Aruandja L. Johanson: Madala palga pärast elu lõpetanud.) Jälle läheb see puudustkannataja sinna, kuhu nüüd on hakatud käima. Mis teha selle ohwitseri lesega. Teie oma ridadesse kuuluw Riigikogu liige on minu tähelpanu selle peale juhtinud, kas ma ei saaks seda naisterahwast kuidagi aidata, et lapsed nalga ei sureks. Muidugi teada, aitasin. (K. Tonkman, põl.: Ta on ju siis aidatud!) Praegune seaduseelnõu ei kõnele ka millestki muust, kui töowõimetute, waestelaste jne. aitamisest, rinnalastekodudest jne.

Edasi. Läänud suwel, augustikuul, lõpupäew laste suwekoloniis Kehtna mõisas. Sõitsin sinna waatama ühes rahaministriga, — selle ministriga, kelle wastu teie, härrad põllumehed, wäga waenulikud olite. Sinna olid lõpupäewaks tulnud ka keh Wade laste wanemad, sitsiriietes, wiletsates jalanõudes, kuid siiski korralikud ja puhtad. Nad nutsid, et pi-

did lapsed sealt ära tooma, kus need olid wärsket piima ja wärsket õhku saanud ning kosunud. Igaüks, kellel ei olnud surmaidu kehas, oli mõne naela juurde wõtnud. Ja sama rahaminister, keda just teie süüdistasite krediitide piiramise pärast, ütles mulle tol päewal, kas ei oleks wõimalik lapsi weel mõneks ajaks Kehtnasse jätta. Ütlesin, et mina seda teha ei saa, ei ole raha. Siis wastas rahaminister, et tulewikus peab selleks otstarbeks raha muretsetama. Ja ma mäletan wäga hästi, et eelarwe läbiwaatamisel rahaministeeriumi eelarwe-kommisjonis see rahaminister, kes oma silmaga neid wäetid lapsi hulgana koos oli näinud, oli näinud nutwaid laste wanemaid, ja wiimastega nende wiletsuste üle kõnelenud, toetas summade andmist selleks otstarbeks. (J. Holberg, põl.: See on ju kõik üks sentimentaalsus!) Kui minna wastawatesse asutustesse ja selgitada, mispärast ei suuda paljud oma lapsi kaswatada, mispärast on nad wiletsusse langenud, siis peab ometi sellest aru saama, et on palju tõsiseid ja sügawaid põhjusi, mis kõnelewad selgel keelel sellest, et iga inimene ei suuda oma last kaswatada.

Millest siis kõneleb see seadus? Kas ta kõneleb neist, kellel on? — Ei, waid just neist, kes on maha jäetud. Praegune hoolekande korraldus ei saa sundida omawalitsuse asutusi ega ka töö-hoolekandeministeeriumi niisuguseid oma hoole alla wõtma. (J. Hünerson, põl.: Omawalitsused on praegu pankrotis! A. Jõeäär, stp.: See on põllumeeste töö!) Lubage, rkl. härra Hünerson, mina arwan, et küsimus on küll sedawõrd tõsine, et siin wõib külma-wereliseks jääda. Teie wahelhüüete peale, härra Holberg, milles Teie uuendusi täielikult eitate, jutustaksin Teile ühe wäikese loo. Peremees on linnast koju jõudnud, ronib wankrilt maha, wäike pakikene kaenlas, ja astub tuppa. Wõtab nõõri paki ümbert ära ja paneb midagi nurka maha. Tükk aega hiljem tuleb tuppa sulane, märkab midagi nurgas maas, läheb ja sülitab sisse. Peremees aga ütleb: „Ega see sinu jaoks ei ole toodud, see on „sakste“ tarwis, sina sülitada ikka põrandale.“ (J. Hünerson, põl.: See kõnetool on liig kõrge selleks, et sealt niisuguseid anekdoote jutustada.) Kas Teie tahate, et hädasolijad oma endisesse seisukorda edasi peaksid jääma ja häwineksid, kuna ainult „sakstele“ midagi anda wõiks. (J. Hol-

berg, põl.: Kui minister, peaksite natuke teisiti rääkima.) Meie oleme siiski juba paljuid võinud kindlustada, aga ma ütlen, et kindlustamisega on alatud nendest peale, kellel ikkagi midagi on. Kas ei ole nõnda? Võtame pensionide ja autasude seadused. Kas ei ole nende hulgas, kes nende seaduste järgi toetust saavad, isikuid, keda puudustkannatajateks ei tohiks pidada, kellel on küllaldaselt lähedad elamisvõimalused. Meie ei või niisugust olukorda tekitada, kus ei hoolitseta nende eest, kes kõigest ilma on ja kõigest maha jäetud, kellel ei ole omakseid. Siin peab midagi tehtama ja siin ei tohiks lahkaramisi olla. (J. Holberg, põl.: Kuhu Teie panete need sajad miljonid, mis Teie eelarve kaudu saate kõiksugu kodude jaoks? M. Martinson, põl.: Rääkige, härra minister, sellest, kuidas Teie mõtlete meid šokolaadiga toita. J. Hünerson, põl.: Kakaos läheme lahku.) Waadake, seda, millest ma praegu näiteid tuues kõnelesin, juhtub iga päew. Eile pöörasid 2 Riigikogu liiget minu poole, üks oli tööerakonna, teine põllumeestekogude ridadest. Esimene kõneles naisterahvast, kes oli väeti lapsega kuskile maha jäänud ja rõhutas, kas ei saaks teda kuhugi paigutada. (J. Holberg, põl.: Parema rääkige sellest, kui palju Teie lastekodudele kakaod ja šokolaadi saatsite!) Teie ridadest tegelane juhtis tähepanu sellele, et tema teada hoitakse seal ja seal wallamajas lubamata olukorras kinni üht nõdrameelset, ja küsis nõudwalt, kas ei saaks seda sealt ära võtta. Seda just see seadus teha tahabki. Aga milles meie siis lahku läheme? (J. Hünerson, põl.: Kakaos, šokolaadis läheme lahku.) Lubage, rkl. härra Hünerson, mina tõendan ju seda, et minul Teiega selles küsimuses lahkuminekuid ei ole olnud, vaid lahkuminekuid on ette tulnud just selle poolega (näitab käega pahemale poole). Sealt on öeldud, ja mitte väga ammu, et niisugune mees selle koha peale kauaks ei tohiks jääda, kes waidleb tööliste pensioniseaduse wastu. Mis kakaosse ja šokolaadisse puutub, siis on jutt sellest Teie luule, Teie halb eksitus. Selleks riik summasid ei ole andnud. Kui „Ameerika onu“ kingitusi on saatnud lastekaitse ühingu kaudu, — lastele wäljajagamiseks, kas tohite Teie sel põhjusel

kõrges kojas kõnelda riigi summade kulutamisest šokolaadi peale?! Kakaod ja šokolaadi on lastekodud saanud ainult lastekaitse ühingu kaudu. Kaubandus-tööstusministeeriumi juures on endine kaubaagentuur, kes Ameerika Punase Risti kinki weel praegugi wälja jagab. Teie peaksite ometi teadma, millal on Riigikogu šokolaadi ja kakao ostmiseks raha andnud. (Aruandja L. Johanson: Mispärast ei antud Kristjan Jakobsoni piduks seda šokolaadi! Hulgalised wahelhüüded.) Ma ütlen weel kord, Ameerika Punane Rist kinkis. Wäga isearalik waidlus on tekkinud nendega, kelle esitajatega mul selles küsimuses kõige rohkem kokkupuutumisi on olnud ja kes hoolekande küsimustes minuga täiesti ühel arwamisel on olnud. Ma tuletan meelde 1. detsembrit. Auwäärt Riigikogu liikmed! Siis, kui mina istusin walitsuse looshis, siis käidi minule kõige rohkem peale just parema tiwa ridadest, et mina korraldaksin inimestele töid, wõtaksin lapsi hoolekande alla jne. Waadake, mis siis minult nõuti. Nüüd aga öeldakse, kuidas saab seda teha. Tahetakse ja nõutakse palju, aga kuidas saab nõudmisi täita, kui Riigikogu wastawaid krediite ei ole määranud ja üldse seaduslikud alused puuduwad. Jääme ometi selle tõe juurde, meie oleme selles küsimuses kõigil ajal ühel arwamisel olnud ja sellest ühisest arwamisest ongi saabunud praegune hoolekandeseaduse eelnõu. Tõsi, meie wahel on olnud lahkuminekuid töökaitse küsimustes, hoolekandes aga mitte. On alati rõhutatud, et hoolekande ala on halwasti korraldatud, sinna peab uusi korraldusi ja abi andma. On öeldud: „pressige“ hoolekandeseadus kiiremini läbi. Mina waikisin kogu seaduseelnõu II lugemise ajal, samuti ei ole mina mingisugust „pressimist“ awaldanud. Kuid ma kinnitan, teie oma ridadest on mulle peale käidud, wäga tungiwalt selles mõttes peale käidud pärast 1. detsembrit.

Wäga lugupeetud Riigikogu liikmed! Paljudel teist on sinine-must-walge rinnas. See on auga teenitud, aga ma ütlen, see sinine-must-walge tuleks südamesse wõtta — tõsiselt südamesse wõtta. Hoolekanne, õiglane hoolekanne ja ta otstarbekohane korraldamine on üheks tõsise-maks nurgakiwiks, mis aitab Eesti riiki nii hoida, et meil 1. detsembri sündmuste kordumist karta ei ole. Kui meie aga jätame hooletusesse inimesed, keda ma-

janduslikud olud äärmistesse raskustesse on tõuganud, missugust meeleolu, missugust meeleolu, missugust mürki kantakse sellega nende mahajätute hinge, ja missugust meeleolu süwendatakse sellega nende seas, kellel ei ole täit arusaamist poolehoiu tähtsusest Eesti riigi vastu. (Käteplagin pahemal pool.)

Juhataja A. Rei: Et Riigikogu koosolek üle kahe tunni on kestnud, kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 12.10 min.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell 12.35 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **T. Kalbus**.

Sekretäri kohal abisekretäär **L. Raudkepp**.

Juhataja T. Kalbus: Riigikogu koosolek kestab edasi. Korra kohta on sõna rkl. Gustawson'il.

5. Järgmise koosoleku aja ja päewakorra kindlaksmääramine ja hoolekandeseaduse III lugemise katkestamise küsimus.

O. Gustawson (stp.): Ma teen ettepaneku pärast lõunat kell 5 pidada järgmine Riigikogu koosolek ja wõtta päewakorda samad punktid, mis käesolewa koosoleku päewakorras, välja

arwatud punkt 1., mis juba III lugemisel vastu wõetud, ja praeguse koosoleku punkt 2. wõtta esimeseks päewakorrapunktiks seaduseelnõu II lugemise asemel III lugemisele.

Juhataja T. Kalbus: Korra kohta on sõna rkl. Tamm'el.

K. Tamm (põl.): Mina, lugupeetud Riigikogu liikmed, juba eile toonitasin ja selgitasin seda, kui suuri kulusid hoolekandeseaduse riigile peale paneb ja rõhutasin iseäranis omawalitsuste kongressil wastuwõetud seisukohta. Omawalitsuste kongress leidis täiesti ühelmeel ja ühelhäälel, et praegusele omawalitsuste kandejõule ei wastaks käesolewa seaduseelnõu wastuwõtmine senni, kui ei ole omawalitsustele awar maksuseadus antud. Sellest seisukohast välja minnes teen ettepaneku hoolekandeseaduse eelnõu III lugemine katkestada, kunni rahaasjanduse komisjon oma wastuse annab, kas käesolewa seaduse teostamisega esile

kutsutud wäljaminekud suudetakse katta rahwa kandejõule wastawate maksudega. Wõtan oma eilse ettepaneku tagasi.

Juhataja T. Kalbus: Rkl. Gustawson'i poolt on ettepanek tehtud järgmine koosolek pidada täna kell 5 pärast lõunat, ühes selle päewakorraga, mille tema siin ette kandis. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu wõetud. (Hüüded: Ära luge da!) Nõutakse äralugemist. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 28 häält, vastu 24 — seega on ettepanek vastu wõetud. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. Palun sedelid välja jagada. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 34 häält, vastu 33, erapooletuid 2, — seega on ettepanek vastu wõetud.

Rkl. Tamm on tagasi wõtnud eilsel Riigikogu koosolekul hoolekandeseaduse kohta esitatud ettepaneku ning on esitanud järgmise ettepaneku: „Teen ettepaneku hoolekandeseaduse eelnõu III lugemine katkestada kunni rahaasjanduse komisjon wastuse annab, kas käesolewa seaduse teostamisega esilekutsutud wäljaminekud suudetakse katta rahwa kandejõule wastawate maksudega.“ Tagasiwõetud ettepanek oli järgmine: „Teen ettepaneku hoolekandeseadus rahaasjanduse komisjoni anda läbiwaatamiseks sellest küljest, kuiwõrd tema kaudu riigi ja omawalitsuste peale pandawad kulud nende tuluallikatele wastawad.“

L. Johanson (stp.): Praegu on seaduseelnõu III lugemisel. Kodukorra § 5. järele otsustab Riigikogu seaduseelnõu komisjoni andmise otsekohe pärast peal kirja ettekandmist I-sel wõi II-sel lugemisel. Nii minu arwates tuleks juba wormilistel põhjustel see ettepanek tagasi lükata. (Wahelhüüe: Ei anta komisjoni. Katkestatakse.) Kuidas siis küsimus komisjonis arutamisele tuleb, kui ta pole otsustatud komisjoni anda? III lugemine katkestatakse küll, aga Riigikogu peab otsustama ikkagi, kas seaduseelnõu komisjoni antakse wõi mitte. Kui Riigikogu seda ei otsusta, siis ei ole mingisugust tagatist selleks, et komisjon seaduseelnõu hakkaks arutama.

A. Jürman (põl.): Tehtud ettepanek on täiesti kodukorrale wastaw, sest Riigikogu wõib igal ajal iga seaduseelnõu

arutamise katkestada, on ta teisel wõi kolmandal lugemisel. Tähendab, siin on ettepanek, seaduseelnõu III lugemine katkestada. See ettepanek on kodukorra järele täiesti wastuwõetaw. Teiseks on juurde lisatud, anda küsimus rahaasjanduse komisjoni arutada, kas selles seaduseelnõus ettenähtud väljaminekud wastawad riigi ja rahwa maksu kandejõule. See teine ettepanek on ka niisugune, mida Riigikogu wõib otsustada. Sarnane pretsedent oli meil siis, kui arutamisel oli teedeseadus. Omawalitsuse komisjon, arutades seda seadust, andis selle seaduse rahaasjanduse komisjoni just sarnase küsimuse peale wastamiseks. (J. Piiskar, stp.: Kolmandal lugemisel?) See ei ole takistuseks. Kui kodukorra järele on wõimalik seaduseelnõu arutamist III lugemisel katkestada, on esimene lõige kodukorrale wastaw. Teine lõige ei ole ka niisugune, mis ei wastaks kodukorrale. Komisjonide kodukorras on wastaw seletus sees, mille järele üksikud komisjonid wõiwad teiste komisjonide poole pöörata teatud küsimustega. Seda rohkem wõib seda teha Riigikogu. Nii et mõlemad ettepanekud wastawad kodukorrale ja juhatus seda läbi arutades tuli otsusele, et neid ettepanekuid wõib Riigikogu otsustada.

O. Gustawson (stp.): Härra Jürman eksis, kui ta seletas, nagu oleks meil maanteede seaduse arutamise puhul pretsedent juba loodud. Härra Jürman, maanteede seadus anti komisjoni mitte kolmandal, waid teisel lugemisel. Ning asi oli siis tõesti korras. Praegu on lugu aga sootuks teine. Kodukorra § 50 juurde lisatud seletuse põhjal wõib teha ettepaneku seaduse komisjoni andmiseks ainult teisel lugemisel seaduse pealkirja juures. Seda ei ole käesolewal korral tehtud. (A. Jürman, põl.: Ei ole tehtud ettepanekut komisjoni anda.) Härra Tamm'e ettepanek seda küll otsekohe ei sisalda, aga kindel on see, et komisjon ei saa küsimuse kohta muidu seisukohta wõtta, kui seadus ei ole antud komisjoni. See peaks päris selge olema. (A. Jürman, põl.: Komisjon wõtaseisukohad.) Härra Jürman, komisjon ei saa ju wõtta seisukohta ühe seaduse kohta, mida komisjoni arutada antud ei ole. Sellepärast arwan ma, et kodukorra järgi ei saa rkl. Tamm'e ettepanek üldse hääletamisele tulla.

Juhataja T. Kalbus: Ma wõiksin Riigikogule teatada, et juhatus on seda ettepanekut kaalunud ja leidnud, et ei ole takistusi rkl. Tamm'e ettepaneku hääletamiseks. Sellepärast mina, kui praegune koosoleku juhataja, toetudes juhatus otsuse peale, panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 26 häält, wastu — 35, seega on ettepanek tagasi lükatud. (O. Gustawson, stp.: Sabotaash ei õnnestunud.)

6. Hoolekandeseadus K. Tonkman
— III lugemisel. (põl.): Austatud
(Punkt 4. järg.) Riigikogu liikmed!

Kui Riigikogus rahalisi väljaminekuid on arutatud, on igakord küsitud, kust raha wõtta. Ma wõiksin ühe wõrdluse tuua. Kui hiljuti maanteede seadus arutamisel oli ja põllumehed nõudsid, et teede tegemise kohustus tuleks raha peale üle wiia, siis küsiti eriti pahemalt poolt, kust te wõtate selleks raha, kas on teil raha olemas, näidake need sissetulekud ära, millega neid summasid katta, mis maanteede tegemise peale wälja tahate anda. (M. Juhkam, tõer.: Aga selle otsusega Teie ei rehkendanud.) Missuguse otsusega? (M. Juhkam, tõer.: Rahaasjanduse komisjoni otsusega mitte põrmugi ei arwestanud.) Rahaasjanduse komisjon, härra Juhkam, wõiks seda küsimust põhjalikult läbi kaaluda, ja mina usun kindlasti, et praegune hoolekandeseadus oleks saanud teistsuguse kuju. Minu teadmise järele wõtawad niisugustel kordadel, kus suurte riiklikkude väljaminekutega tegemist on, teistes maades rahaministrid sõna ja seletawad rahwaesitusele, kust wastawad summad wõtta. Selle seaduse arutamise korral ei ole aga Riigikogus rahaminister esinenud ega näidanud, kust need summad wõetakse. Täna ei antud wõimalust seda küsimust läbi waadata rahaasjanduse komisjonis, kas on neid summasid wõimalik kustki saada. Meie kuulsime aga täna suureks üllatuseks töö-hoolekandeministri suust, kes ütles, et selle seaduse elluwiimine ei käi rahwale üle jõu, aga seda jättis härra töö-hoolekandeminister ütlemata, kust wõetakse need summad ja kust on tal need andmed, millega ta seletab ja põhjendab, et see summa, mis selle seaduse teostamiseks kulub, rahwale üle jõu ei käi. Sealsamas juures ütles aga tema järgmised laused, et Wa-

bariigi Walitsus on arwamisel ja kaalumisel, et nii ruttu ei wõi seda seadust mitte ellu wiia, selle seaduse teostamist tuleb edasi lükata wast umbes 10 aasta peale, wõib olla weel rohkemaks. Ma küsin, mispärast tuleb selle seaduse elluwiimine edasi lükata, mispärast ei saa tema elluwiimist kohe teostada. Ma wastaksin selle peale, et meil ei ole praegu raha selleks. Waadake, austatud Riigikogu liikmed, niisuguses umbkotis on see seadus II lugemisel wastu wõetud ja tahetakse seda ka kolmandal lugemisel wastu wõtta sellest küsimata, kas ta wastab rahwa kandejõule wõi mitte ei wastab. Töö-hoolekandeminister ütles, et seda seadust on kaua ja väga pikalt arutatud töökaitse komisjonis. Jah, tema on arutamisel olnud töökaitse komisjonis, aga töökaitse komisjon waatab sellest seisukohast seaduse peale, kuipalju tema tarwilik on töökaitsemise ja hoolekande mõttes, aga mitte selles mõttes, kuipalju tema summasid maksuma läheb. Need on kaks üksteisest lahkuminewat küsimust ja ei ole selle seaduse juures mitte arutatud. Praegu wõttis Riigikogu otsuse wastu, kus tema seda seadust ei anna rahaasjanduse komisjoni. Noh, Riigikogu on selle otsuse wastu wõtnud, sinna ei saa enam parata, kuid see on ikkagi ülekaela löömine, ilma et täielikult selge ülewaade oleks, kuiwõrd halb meie majanduslik seisukord on. Siin oleks wõinud Riigikogu täiesti sellele seisukohale asuda ja rahaasjanduse komisjoni arwamise ära kuulata, aga siin minnakse ja öeldakse: waadake, meie tahame hoolekandeseadust ruttu wastu wõtta, aga nende lubatud wekslite lunastamise jätmise teiste hooleks. Need wekslid peawad maksumaksjad wälja lunastama. Teie ise ei suuda neid wälja osta. (B. Eilman, stp.: Kas Teie maksate?) Mina maksan nüüd ja maksan ka edaspidi, aga Teie, härra Eilman, maksate wast nüüd, kui Riigikogu liige olete ja Riigikogu liikme palga saate, aga kui Teie raudteetehastesse tööle lähete, siis Teie enam ei maksa.

Härra minister tõi pilte elust ette ja ütles, et on hädatarwilik hoolekandeseadust maksuma panna. Keegi ei salga seda ja ei waidle selle wastu, et hoolekandeseaduse tarwilik on, kuid seaduse ja seaduse wahel on waks wahet. Seadust ei wõi igal kujul wastu wõtta, waid teda tuleb nii wastu wõtta, kuidas teda kanda suudetakse ja rahwa kandejõule wastab.

Kui ühelt poolt lubatakse elupilte ette tuua, mis näitawad, kui suur häda on, siis lubage, et ma ka teiselt poolt pilte ette tuua wõin, kuidas lugu maksumaksjatega on. Lugege „Riigi Teatajat“, siis leiате terwe rea oksjoni kuulutusid ja talude müügi kuulutusid. Mispärast on need talud müüa? Kas sellepärast, et neid ei taheta pidada? Teie ütlemise järele on maanälg väga suur, kuid siiski müüakse terwe rida talusid maha oksjoni teel. Neid müüakse sellepärast, et neid ei suudeta enam pidada. Neid ei suudeta pidada teie poolt wäljaantud sotsiaalseaduste pärast. Maksud tõusewad liig suureks. Teie panete töö alal niisugused määrused maksuma, mis ei luba enam maa peal tööd teha. Waadake, need on põhjused, mispärast talusid pidada ei suudeta. Nüüd tulete jälle uue seadusega, mis uusi maksusid nõuab. Kuid mida suuremaid maksusid nõutakse, seda rohkem warandusi läheb oksjoni alla, mis sinna minema ei peaks. Kuid mitte ükski talud ei lähe oksjoni alla, waid ka ärisid. Iga päewaga jääb ikka rohkem ja rohkem ärisid pankrotti, ja on küsitaw, kas jääwad ärid pankrotti sellepärast, et ei osata äri ajada? Ei, nad jääwad pankrotti sellepärast, et maksud üle jõu käiwad. Raha protsent on liiga kõrge ja rahwa ostujõud on liiga wäike. Rahwal ei ole raha, millega ärisid ülewal pidada. Need on põhjused, miks ärid pankrotti jääwad ja see on väga halb meie rahwa majanduselus. Ma toon ühe näite. Mul on üks tutaw kaaskaswaja koduküläst, kes Niguliste uulitsal kauplust peab. Äri ei ole kuigi suur, kuid sellel äril on 360.000 marka maksusid peal. Nüüd tahetakse selle seadusega niisugustele äridele weelgi maksu juurde lisada. Need maksud, mis äri praegu maksab, kuluwad nende wäljaminekute katteks, mis riigis praegu tehakse. (J. Woiman, stp.: Eks see äri lähe siis hoolekande alla. Wahelhüüe põllumeeste rühmast: No jah, seda te tahate!) Tundsin weel üht ärimeesest, kes soliidset oma äri ajas, kuid ärimaksud ja wõlad läksid niiwõrd suureks, et ta neid enam maksta ei jõudnud. Kaupmees poos enese üles. Härra töö-hoolekandeminister tõi näite, kuidas üks naine kahe lapsega end tahtnud rongi alla wisata — ei wisanud aga mitte —, kuid seda ei toonud härra töö-hoolekandeminister mitte ette, et üks ärimees end maksujõuetuse pärast üles poos. Need on pildid, mis näitawad, et

meil asi korras ei ole. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: See naine siiski wiskas enese rongi alla.) Et meie rahwale ei wõi enam uusi maksusid peale panna, see peaks igaihele selge olema, kes maksude wõt-mist wähegi on tähele pannud. Teie ütlete, et hoolekanne peab olema, aga mina ütlen, et hoolekande ja hoolekande wahel on waks wahet ja hoolekannet niisugusel kujul teostada, nagu käesolew seadus ette näeb, käib meie rahwal üle jõu. Hoolekannet on tarwis neile, kes seda tõesti wajawad. Inimesi, kes hoolekannet wajawad, ei pea mitte lossidesse kokku kogutama, kus nende eest hoolitsetakse, waid neile inimestele tuleb perekondlikku abi anda. Ma toon näite Kolowere hoolekandekoolist. Kooli remon-did läksid üle 8 miljoni maksma. Kooli eelarwe on üle 2 miljoni marga suur. Seal koolis õpib praegu 40 last ja kulu tuleb iga lapse kohta aastas 50.000 marka. Mina küsiks in: kui paljudel teie ri-dades on wõimalik oma lapse peale iga aasta 50.000 marka wälja anda? Aga riik peab seda praegu maksma. Kolowere lossis on üle 60 toa, need tahawad parandada ja kütta, ja seal õpib kõigest 40 õpi-last. Kas see on siis korralik hoolekanne ja küllalt produktiivne majapidamine? Minu arwates on see ebaproduktiivne. Niisuguseid asutusi ei tohi meie rohkem luua. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Härra Tonkman, kes selle asutuse lõi?) See on iseküsimus, mina räägin praegu sellest fak-tist elus, mis olemas on. Selles seaduses on ette nähtud rinnalaste- ja emade-kodud. Teie ütlete, rinnalastekodusid tuleb asutada. Mina küsin, kus on siis põllumeeste ja maalaste rinnalastekodud? Mina olen ise põllupeenral üles kaswanud. Ema on pannud mind põllupeenrale ja rukkiwihk on minule pähe kukkunud, olen pidanud ära lämbuma. Kas ema pani mind sellepärast rukkiwihu alla, et mind seal lämmatada, ei, ta ei pannud selleks, waid temal oli tööd tarwis teha, põllul oli tarwis rukkid lõigata. (Aruandja L. Johanson: Kõigest asjadest ei maksa rääkida!) Mispärast ei maksa sellest rääkida, kuidas maal põllumees oma lapsi kaswatab. Teie oskate ainult inimeste käest maksusid wõtta, niimoodi ei wõi aga asja peale waadata. Selle wastu ei saa ju waielda, et peab modern olema, ja nii tahetakse siin luua modern hoolekan-net. Aga iseküsimus on, kas meie suu-

dame niisugust modern asja ülewal pidada. Mina tuletan meelde ühte rahwa wanasõna, see on järgmine: uhkus tuleb enne langemist. Kui meie riik uhkustada tahab ja niisugust eeskujulikku asja tahab luua, mis ei ole rahwa maksukandejõu kohane, siis tuleb meie riigil pankrott. Kas meie tahame ükskord parandada asja wõi ainult demagoogiat teha, wõi neid wekslid wälja osta nende inimeste kulul, kes peawad rasket tööd tegema. Teie ütlete, et rahwa maksujõud kannab seda. Andmeid selleks ei ole aga ette toodud. Kui maksujõuetusega tahetakse rehken-dada, siis ma usun, et ükski inimene ei lase ennast trahwida maksude wõlaprot-sentidega, sest on teada, et iga wõla pealt wõetakse suured protsendid. Kui teie läheksite maksuinspektori juurde, siis näeksite teie, kuipalju maksetakse lisa-protsendimaksu wõlgade pärast. Kas seda tehakse heameelega? Ei, seda ei tehta, waid inimestel jääb maks sellepä-rast wõlga, et neil ei ole millega maksta. Teie näete igapäew lehtedest, „Riigi Teatajast“ ja mujalt, kuipalju tehakse oksjonid maksuwõlgade pärast. Nüüd ütleb töö- ja hoolekandeminister, et rah-was jõuab seda maksta ja sellepärast wõib uut maksu peale panna. Missuguste andmetega teie esinete siin? Mina ütlen, et rahwas ei suuda enam maksta. Õelge, kui kaugele tahate teie minna, kas peame minema niikaugele, et ükski enam maksta ei suuda. Wähesed suudawad praegu maksta, aga warsti ei suuda keegi. (Wahel hüüe A. Jõe ääri, stp. poolt.) Seda küsige Teie enese käest, härra Jõeäär. Teie sotsiaalpolii-tika on algusest saadik meie majandus-likku elu häwitanud. Olete häwitanud need warad, mis on enne loodud. (B. Eil-man, stp.: Häwitamine on teie töö!)

Maksude maksmine ja maksu määra-mine ei lasu üksi selle õlul, kes maksu peab maksma, ei, see läheb weel kauge-male. Äri ei wõi maksusid oma taskust maksta, see peab teie taskust ja rahwa taskust tulema. Teie peate kõik pennide ja markade wiisi wiima äride wõi töös-tusettewõtete kasuks. Igalpool on kuulda, et ei ole enam ostujõudu, inimesed käi-wad räbalasti riides, aga riidemagasiini-des on riidet wirnades, neid ei saa igaüks osta, sest hinnad on liiga kõrged, kõr-gete maksude tõttu. Ärid ei saa odawa-mini oma kaupa müüa, siis jääb äri pankrotti. Ükskõik mida meie ostame,

peame need maksud, mis äri wõi tööstuse peal lasuwad, kaudselt maksuma. Sellega tõstame meie kaudselt rahwa elukallidust. Kui rahwa elukallidus tõuseb, tulete teie pahempoolsed ja ütlete, et tuleks tööliste ja ametnikkude palkasid tõsta, sest elu on niiwõrd kallis, et ei saa ära elada. Riigikogu on mitu korda seda arwesse wõtnud ja on riigiametnikkudele ühekordset palgalisa määranud. Aga teiselt poolt, kui waadata, kuidas on kallis elu wälja kutsutud, siis peaks selge olema, et meie ei wõi seda kallist elu weel kallimaks teha, kui ta praegu tõesti on. Neid asjaolusid peaks Riigikogu arwesse wõtma ja neid seadusi mitte wastu wõtma, mis toowad uusi maksusid peale. Meie wõitleme nagu nõiarings, kust wälja ei pääse, ja see ring keerab end ikka rohkem ja rohkem meie ümber. Kes suudab lõppude-lõpuks meie maksud kinni maksta. Näidatakse käega ikka paremale poole ja öeldakse, et paremalt poolt on weel wõtta. Meil on warandused ja oleme ka maksusid maksnud, aga ei wõi ometi wiimast teie kätte anda. Teie jagamise poliitikale peab ometi lõpp tulema, see on küllalt kaugele läinud. Andke kord ka oma taskust ja ärge tulge ikka ja alati teiste taskust saama. Peaks igaihele see selge olema, et rahwa jõukus wõi üksiku jõukus on terve rahwa jõukus ja rahwa jõukus on riigi jõukus. Meil paistab niisugune wool ja niisugune õhkkond Riigikogus walitsewat, et kõik, kes warandusi walitsewad, need on kurjast, seda warandust ei sallita ja tahetakse ära häwitada. Aga kui teie midagi tahate saada, siis tulete teie ja ootate sellelt waranduselt. Kui teie seda warandust ja tema kaswamist mitte ei taha näha ega taha näha seda, et ta olemas on, siis ärge häwitage teda, waid teie makske ise ja laske teine pool rahul olla. (A. Jõeäär, stp.: Kaudsete maksude näol wõtate teie seda kõik meilt sisse, sest iga leiwanaela pealt peame meie maksuma. — J. Hünerson, põl.: Niinagu wanahärra Martna ütles, et iga wiinatoobi pealt ka.) Ma tegin praegu selgeks, kust see tuleb, et leib kallis on. (M. Laarman, põl.: Kúsige, kellelt tulisee taludejaotamise ettepanek?) Praegu tähendas härra Laarman selle peale, kelle poolt tuli taludejagamise ettepanek. See oli wäga õigel kohal öeldud, seda tegi rkl. Jõeäär minu teades kuskil kommis-

jonis, et talud tulewad ära jagada. Teie igatsete wäga seda warandust jagada, aga warandusi luua teie ei suuda, seda poliitikat teil ei ole. (A. Jõeäär, stp.: Kui teil maa söödis on, siis andke ta selle kätte, kes seal peal tööd teeb.) Ma ei taha, härra Jõeäär, Teile selle peale wastata, sest ma usun, et kui ma selle peale wistan, siis takistaks koosoleku juhataja mind, et ma ainest kõrwale lähen, kuid teine kord wistan ma Teile ka selle küsimise peale. Lühidalt tähendan ainult, et maad jääwad sellepärast sööti, et tööjõud on maal kallis, maksud suured. Ma mõtlen mitte seda tööjõudu, mis meie palgalistele maksame, waid igaihe isiklikku tööjõudu. Ka mina, kui põllu peal tööd teen, pean sellega rehkendama, kas ma selle palga wälja teenin, mis teie minule oma sotsiaalseadustega annate. Kui mina mitte seda palka wälja ei teeni, mis teie mujal minule pakute, siis lähen mina sinna tööle ja sellepärast jääwad maad sööti.

Austatud Riigikogu liikmed! Käesolew seadus on minu arusaamise järele seadus, mida niisugusel kujul wastu wõtta ei wõi ja Riigikogu liikmed peaksid seda küsimust tõsiselt wõtma. Kui aga tahetakse ainult meeoleu luua ja ära näidata — jah, meie wõtame ta wastu ja lumastame need wekslid, mis teie walimistel olete wälja andnud, siis ei jää see halbtus, mis siit tuleb, üksipäinis Riigikogu seinte wahel, waid selle halbtuse tagajärjed lähewad kaugemale ja selle halbtuse tagajärjel tekib pankrott. (A. Jõeäär, stp.: Teie olete pankrotini wiinud. — A. Tupits, põl.: Laseme rahaasjanduse komisjoni öelda seda. — J. Jans, stp.: Andke tagasi, mis wõtnud olete.)

Juhataja **T. Kalbus**: Palun rahu! Sõna on wäljaspool järjekorda töö-hoolekandeministril.

Töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**: Lugupeetud Riigikogu liikmed. Wäga tõsise ja tähtsa küsimuse üle on tekkinud suured lahkuminekud kahe tiwa wahel, kus püütakse üksteisele etteheitida teha. Siis kui meie kõnelesime põhimõtetest ja sihtidest, siis ei olnud neid lahkuminekuid mitte. Nüüd on need tekkinud sellepärast, et riik majanduslikult raskes seisukorras on, mis igaiht kodanikku, igaiht Riigikogu liiget wäga tõsiselt mõtlema ja küsima paneb, kas meie

suudame nende raskete ülesannete täitmisele asuda, mis hoolekandeseadus peale paneb. Siin on mitmed lugupeetud Riigikogu liikmed arwamist awaldanud, et wõimatu on seda teostada, mida käesolew seadus nõuab, ilma et nad oma poolt andmeid ette oleksid toonud. (M. Laarman, põl.: Kas maksusid wõib ligipanna?) Lubage, rkl. härra Laarman, ma peatan ka selle juures. Mina olen aga teistsugusel arwamisel. Kui ma ei eksi, näitas rkl. härra Tamm eile muuseas, et mõnes teises riigis, kus hoolekanne wõrdlemisi hästi on korraldatud, ei ole wäljaminekud protsentuaalselt wõttes, Tallinna rahwaarwuga wõrreldes, mitte suuremad, waid Tallinnas läheb hoolekande peale rohkem wälja kui Helsingis. Millest see tuleb? See tuleb sellest, et meil hoolekande alal suur korralagedus on walitsenud. Mina wõiksin wäga huwitawaid näiteid ette tuua selle kohta. Kuid aega on palju selle seaduse arutamisel kulutatud, sellepärast ei tahaks pikemalt enam peatuda. Mitte wäga ammu pööras üks abitahtja minu poole, seletades muuseas oma seisukorra kohta järgmist. Ta on elukutseline pottsepp ja ehitustööline, on ehitanud maal ahjusid ja kiwihooneid, teenides korralikult leiba. On omale perekonna asutanud. Nüüd jäi õnnetuseks tema laps nõdranomõistuslikuks, nii nõdranomõistuslikuks, et ta ilma abita käia ei suuda, ise toitu ei oska wõtta jne. (A. Tupits, põl.: Teie lähete jälle wale tee peale.) Sugugi mitte, härra Tupits. Nüüd on seesama mees, kelle olukord täitsa rahuloldaw oli, hädas. Tema peab selle lapse pärast kodus olema, sest naine on last hoides haigeks jäänud. Waadake nüüd, kas poleks odawam last warjupaika paigutada, kui et lapse pärast kahte inimest, kes eluaeg korralikult tööd on teinud, toetada. (J. Temant, põl.: Kas tahate siis kõik riigi kodanikud sellesse seisukorda panna? — A. Tupits, põl.: Ega üks näidetega ei saa seda asja selgitada.) Nüüd on sagedasti lugu nõnda, et waimuhaiged, idioodid ja teised täiesti töowõimetud inimesed tarwitawad wäga palju korralikkude töowõimeliste inimeste tööjõudu, kes wõiksid produtseerida, nüüd aga nende wigaste pärast tööd teha ei saa. Sellepärast ongi seal, kus hoolekanne paremini korraldatud, wäljaminekud wõrdlemisi wäiksemad. Seda tahab ka käesolew seadus kätte saada. Minule paistab, et paljud Riigikogu liikmed, nagu

siin ka eile tähendati, ei ole seda seadust läbi lugenud. Paljud Riigikogu liikmed ei ole ka seda jälginud, mis meie oma seiswuse ajal hoolekande alal ära teinud oleme. Kui selle küsimusega oleks rohkem tegemist tehtud, siis wõiksid kõik öelda, et siin ei ole mitte midagi erakorralist ja sennitundmatut uut juurde wõetud. Lugupeetud Riigikogu liige härra Tamm tähendas eile, et seadus on wäga pikk, üle 200 paragrahwi, jaotatud 13 peatükki, luges kõik peatükkide pealkirjad ette jne. Mina wõiksin sedasama teha ja lisada sinna juurde, et need peatükid on meil juba teostamisel, osalt juba teostatudki. Meil on rinnalastekodud juba loodud ja rinnalastekodudesse on wastu wõetud ainult need, keda ei suudetud perekondadesse mahutada. Meil ei ole neid palju, kes tahaksid waeseid lapsi oma juurde kaswatada wõtta. On ka andmeid kogutud ja arwamisi awaldatud, et meil sel alal kohati kunni $\frac{3}{4}$ tööd juba ära tehtud on. Seda arwamist on awaldanud arstid, wäga lugupeetud eriteadlased, kes aastate jooksul nende küsimustega tege mist on teinud. Kui räägitakse, et meie ainult asutusi loome ja püüame perekondadest inimesi ära kiskuda jne., siis ei wasta see tõele. Käesolew seadus näeb ette puudustkannatajate laste ja töowõimetute andmist just perekondadesse, nende eest hoolitsemise korralikkudes kätes ja perekondlikul teel. (A. Tupits, põl.: Kroonu kostikohad!) Kroonu kostikohad luuakse nende jaoks, keda ei saa mujale paigutada. Kes näiteks wõtab mahajäetud idioodi oma juurde kaswatada. Udriku idiootide kodus on umbes 70 last. Ma kuulsin, et mõned härrad Riigikogu liikmed kawatsewad neil päewil seda kodu waatama minna. Teie näete siis neid ise ja kuulete, kas keegi tahab niisuguseid lapsi oma juurde kaswatada wõtta. On teatud liik mahajäetuid, keda ei saa perekondadesse paigutada. Naisseltside liit on wastawad organisatsioonid ellu kutsunud ja igapidi püüdnud mahajäetuid lapsi perekondadesse anda. Ongi juba teatawaid tagajärgi saawutatud. Tallinnas, kui ma ei eksi, on üle 60 lapse perekondadesse antud. Neid wõiks weelgi anda nende hulgast, keda asutustesse on paigutatud, kuid ei ole tahtjaid. Selle seaduse sihiks pole sugugi ainult asutuste loomine. Mina arwan, et see siht, millest siin lugupeetud rkl. härra Hünerson kõneles, õige on, seda tuleb pooldada ja seadus annab sel-

leks täieliku wõimaluse. Nüüd edasi, hoolitsemine waimuhaigete eest. (M. Laarman, põl.: See on üks wähem osa.) Mina olen wõrdlemisi kaua aega olnud töö-hoolekandeministri kohal. Olen tihti kokku puutunud omawalitsuste tegelastega ja kõigerohkem on mul nende kõnelemist olnud just hoolekande küsimuste üle. Omawalitsuste tegelased ei kuulu mitte ühte erakonda, waid nagu teie teate, wäga mitmesse, kuid selles küsimuses walitseb nende wahel täielik üksmeel, selles küsimuses ei tule nende hulgas lahkarwamisi ette. Nemad on ikka ja alati rõhutanud, et praegune seisukord edasi kesta ei wõi. Wallad tulewad wabastada waimuhaigete eest hoolitsemise ränkadest koormatest. Wallad ei jõua waimuhaigeid walwata, toita ja kinni pidada, kuigi neid kuskil ahelates hoida, mis ju täiesti lubamatu ja inimsuse wastane nähtus. Sellepärast tuleb waimuhaigete eest hoolitsemine täies ulatuses riigi kätte wõtta. Ja seda käesolew seadus tahabki saawutada. Meil on waimuhaigeid wäga palju. Seewaldis üksi on üle 400 haige ja neid, keda sinna paigutada tahetakse, on järjekorras mitu sada. Eile rääkis üks lugupeetud Riigikogu liige, just teie — põllumeestekogude — ridadest, minuga pikemalt selle üle, kuidas saaks üht walda wabastada waimuhaigest, keda wallamajas kinni peetakse. Praegu ei ole seaduslikku wõimalust waimuhaiget, kes kohtu poolt ümbruskonnale kardetawaks ei ole tunnistatud, riigi ülewalpidamisele wõtta. Weel raskem kui walla seisukord on üksiku kodaniku, üksiku perekonna seisukord, kellel waimuhaige majas. Kas on talumehel, ametnikul, käsitöölisel wõi kellelgi teisel wõimalik oma perekonnas hoida täiesti waimuhaiget inimest, kes määrteb. See on ju kirjeldamata raskuseks, see on sõna tõsisel mõttes perekonna häwitamine. Sellepärast arwan, et siin ei tohiks lahukuminekuid olla. Meie peame seisukorda parandama niipalju kui jõuame. (M. Laarman, põl.: Siin meie just lahku läheme. Siin tahetakse teha, mida mitte ei jõua.) Meie ei lähe ka siin lahku, sest just siin ei tohi lahku minna. Kuipalju meie jõuame, seda näeme. Juba käesolewal aastal tulewad omawalitsuste esitajad ja riigiwõimu esitajad kokku, — iseenesest mõista, ka rahaminister tuleb — ja seal teeme selgeks, kui palju meil puudustkannatajaid on ja kui palju nende ülewalpidamiseks ja toit-

miseks tarwis läheks. (M. Laarman, põl.: See oleks pidanud juba nüüd olema tehtud.) On ka nüüd tehtud, on teatawad andmed juba olemas. Siis waadatakse ja otsustatakse, kui palju tulewal aastal jõutakse wälja anda. Wõib olla, et Riigikogu ja rahaminister jõuawad otsusele, et tulewal aastal ei jõuta niigipalju wälja anda kui tänawu. Ma ei tea, ma ei poolda seda seisukohta, kuid on wõimalik, et ei anta midagi, et nüüd ei jõuta anda, kuid järgmisel aastal awanewad wõib olla paremad wõimalused. Sellepärast ongi 10-aastane tähtaeg ette nähtud. Aga ma ütlen weel enam, wõib olla 9 aasta pärast nähakse, et seda ei ole jõutud teostada, mida käesolew seadus teostada tahab, ja et 10-aastane tähtaeg on lühike, siis wõib ju seda pikendada — see on wõimalik. Seadus määrab alused ära, loob kindla korralduse, kuidas abi anda, kes jääwad riigi, kes omawalitsuse hoole alla jne. Praegu aga seda ei ole. Mis teeb üks wäike alew wõi wald, kelle piirkonnas on mitu waimuhaiget? Ta on püsti hädas. See on selge ja selles küsimuses ei ole teistsugused seisukohad õiged. Milleks need kalkulatsioonid ja milleks need täpsed andmed, kui meie isegi seda ei tea, kas Eesti riigikassa jõuab tulewal aastal rohkem anda kui 25 miljonit, mis seaduses on ette nähtud. Siis hoolekande nõukogu. (J. Hünerson, põl.: Ega siis 25 miljoni niga terwet seda seadust teostada ei saa.) Wäga õige, härra Hünerson, ega hoolekande nõukogu ei seisa koos inimestest, kellele Eesti riigi seisukord, tema huwid ja Eesti riigi kandjõud tundmata. Seal on ette nähtud haridusministeeriumi esitaja, töö-hoolekandeministeeriumi esitaja, kohtuministeeriumi esitaja ning teised. Haridusministeeriumi ülesanded seisawad ainult selles, et ära määrata oma poolt neid sihte ja lähtekohti, mis kaswatuslikult tarwilikud on; kohtuministeeriumi esitaja on komisjonis selleks, et küsimused, mis hoolekande nõukogus arutamisele tulewad, juriidilisest seisukohast küllalt põhjendatud oleksid ja seadusepäraselt otsustataks. Ega need ministeeriumi esitajad ometi Hiinast tulnud ei ole, need on oma inimesed. Walitsuse liige, kes hoolekande nõukogu juhatajaks, on määrataw, ja kui tema asja halwasti ajab, siis wõib ju uue kutsuda. Nende nähtuste järele, mis meil seljataga, on töö-hoolekandeministeeriumi wahkekord eriti omawalitsustega wäga

hea. Mul on terve rida kirju ja telegramme, kus maakonnawalitsused terwitawad kodude awamist ja milles toonitakse, et oleme õige tee leidnud, õige sihi wõtnud ning soowitakse tööle selles sihis edu. See on üksmeelne arwamine igal pool. Mille pärast siis nüüd õieti tülitseme? Kas sellepärast, nagu siin öeldi, et ühed tahawad seda oma monopooliks teha ja näidata, et see nende armust tuleb, wõi mõnel teisel põhjusel. Ma arwan, et nii ei tuleks küsimusest siin mitte kõneleda. Kui meie asja juurde jääme, siis wõib öelda, et käesolew seadus ei pane tulewal aastal mingisuguseid muid maksusid peale, kui ühekordse, see on 25 miljonit. (J. Hünerson, põl.: Aga ületulewal aastal?) Ületulewal aastal? Usume, et Eesti riigi walitsemine seisab inimeste käes, kes hoolekannet püüawad teostada ja hästi korraldada, kuid nii, et üle jõu mitte ei minda. Teisiti ei saa ju olla. Ja kui meie neid 25 miljonit nimetame, siis pean juurde lisama, et senni on igal aastal riigi poolt hoolekandeesutustele toetust antud, ja need summad on mõnel aastal isegi rohkem wälja teinud, nii et ka siin midagi erilist ei ole. Kui tahetakse jääda ainult broneeritud 25 miljoni juurde, siis wõib ju riigi eelarwe arutamise puhul edaspidi, kui riigi kandejõud kuidagi rohkem anda ei luba, teisi summasid, mis toetuseks määratud wäljaspool seda seadust, kärpida. Kõik see on wõimalik. Ja kui nüüd selle juurde jääme, et käesolew seadus peab wõimaluse andma hoolekannet niisuguste tagajärgedega korraldada, et üksikud kodanikud wabaneksid nendest inimestest, kes nendel koormaks on, kes neid tegutseda ei lase, ja et tulewaseks ja järgmisteks aastateks selle seadusega broneeritud wäljaminekuid ette ei ole nähtud rohkem kui 25 miljonit marka, siis pean ütleva, et liialdustest kõnelemine on tulnud nähtawasti ekslikust ettekujutusest.

Seaduse andmist rahaasjanduse komisjoni ei saa kuidagi pooldada. Kellest siis seisab rahaasjanduse komisjon koos? Mina olen ka omal ajal rahaasjanduse komisjonis töötanud, olen ka erikomisjonis hoolekandeseaduse arutamisest osa wõtnud ja kui meie erikomisjonis seda seadust arutasime, siis ei unustanud mina silmapilgukski meie riigi kandejõudu ja neid wõimalusi, mis meil olemas on. Ma arwan, et ka iga teine erikomisjoni liige sellelt seisukohalt

seaduseelnõu on käsitanud. Peale selle on käesolewat eelnõu omawalitsuse komisjon väga tõsiselt kaalunud ja oma poolt ettepanekuid teinud terve rea paragrahwide muutmiseks ja wäljajätmiseks, mis omawalitsustele wastuwõetawad ei ole. Mina ei ole wastu waielnud. Nüüd ometi peaks see seadus wastuwõetaw olema, sest teda on küllalt puhas-tatud ja roogitud. Tema kallal on mitu aastat tööd tehtud ja need mitu aastat oleksid pidanud Riigikogu liigetele wõimalusi andma selle seadusega tutwuneda. Kes sellest senni aru ei ole saanud, nendest ei maksa loota, et nad kunagi sellest aru saaksid.

Th. Tallmeister (rhsw.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Wabariigi Walitsuse esitaja ütles meile enne selgel ja kindlal sõnal, et see projekteeritaw hoolekandeseadus meie rahwa maksujõust üle ei käi ja minul on see weendumus, et põllumeestekogude esitajad sama mõtlewad, sest see seadus on omal ajal wälja töötatud just nende ringkondades, just siis, kui jäme ots walitsuses nende käes oli. See seadus anti komisjoni, ja kui mina seda meelde tuletan, missugune selle seaduse arutamise käik komisjonis oli, siis on mul see tunne, et ainult teatud momentidel, kui tarwis oli mingisugust poliitilist demonstratsiooni teha, siis hakati iseäranis kaebama maksujõuetuse ja nõrkuse üle, mis meil riigis on. Komisjonis oli lugu just samane kui praegu siin. Kaks esimest lugemist läksid wõrdlemisi hõlpsalt läbi, ehk küll wõtsid kaalumiseks ja järelemõtlemiseks õige palju aega. Aga kui tuli kolmas lugemine, mis hariliku korra järele õige lihtsalt ja kergelt läbi läheb, hakkasid põllumeeste esitajad määratu pikki kõnesid pidama. See oli tol korral kui wahekorrad terawaks läksid pahema ja parema tüwa wahel. Kui dr. Akel'i walitsuse ajal parentiiv iseäralikult opositsioonis oli, siis tuli see moment, kus komisjonis hakati pikki ja takistawaid kõnesid pidama, et seda seadust tulewikku niikaugele kui wähegi wõimalik ajada. Sellepärast läks kolmandaks lugemiseks terve pool aastat ära, enne kui wõimalik oli seda seadust Riigikogule esitada. Siin on just sama lugu, et just III lugemise ajal juba pealkirja juures tahetakse korrata endist manöwrit. Ma ütlesin juba, et siis, kui käesolew seadus Riigikogule esitati, siis just põllumeeste esitajatel walitsuses üle-

kaal oli, kes asja põhjalikult enne läbi kaalusid kui ettepaneku tegid. Nõnda peab ka lugu praegu olema, et põllumehed meie riigi maksujõuetuse sisse tõsiselt ei usu. (Wahelhüüded paremalt poolt.) Ma arwan, et Riigiwanem ikka see on, kes walitsust ühtlustab, ja sel ajal oli walitsuse juhtimine põllumeestekogude käes. Siis igatahes põllumeeste tahtmise wastu ei saadud Riigikogule niisugust seadust esitada. (J. Hünerson, põl.: Ega see kirikukantsel ei ole. — B. Oja, töer.: Härra Hünerson, Teie kõnelesite ka kui pastor.) Kui mul tegemist oleks kirikukantsliga, siis tarwitaksin ma Teie kohta hoopis teistsuguseid sõnu, kui ma seda siin awaldan, kus ma sisulikult ja asjalikult kõnelema pean. Meil on ometi selge, et kui Wabariigi Walitsus kaua ja põhjalikult seda seadust arutanud on, kui selle kallal on komisjon mitu aastat töötanud ja kui seadus wiimaks niisuguse kuju on wõtnud, et teda tahetakse maksuma panna pikka-mööda, aastate jooksul, siis siin kõnet ei saa olla sellest, mida nii iseäralikul wiisil kardetakse. Komisjon leidis, et seda seadust on wõimalik maksuma panna wiie aasta jooksul. Selle tähtaeg on 10 aasta peale pikendatud, aga sellegi peale waatamata tullakse ja kaewatakse, et see meie maksujõust üle käib, et meie nende ülesannetega walmis ei saa. Koosoleku waheajal ütles töö-hoolekandeministeeriumi esitaja, kes meil komisjonides alati kaasa on töötanud, kes põhjalikult hoolekandeseisukorda teistes riikides tundma on õppinud, et see, mida praegune hoolekandeseadus nõuab, on õieti miinimum sellest, mis igas kultuurriigis maksuma peab. Kui meie oleme sellele äratundmisele jõudnud, et siin minimaalsete nõudmistega tegemist on häda ja wiltsuse kõrwaldamiseks ja mida on tarwis maksuma panna ka selleks, et meie teiste kultuurrahwaste kõrwale wõiksime asuda ja kui selleks 10-aastane tähtaeg on määratud, siis arwan mina, et siin mingisuguse nähtusega tegemist ei ole, millega meie rahwa maksujõud walmis ei saa, waid siin näib mulle lihtsalt ilmawaatelise lahkuminekuga tegemist olema ja kaugegtki mitte puhtpraktiliste kaalumistega. Kui mina enne härra Hünerson'i kõnet, mida wahelhüüdega jutluseks nimetati, pealt kuulasin suure tähelpanemisega ja püüdsin selgusele jõuda, mis tema põhitoon on, siis tekkis minul küsimus, missugune tekst oli „jutlusel“ aluseks. Harili-

kult on wiisiks, et jutlustaja oma kõnele mõne kirjasõna aluseks paneb. Härra Hünerson'i kõnet kuulates tuli mul meelde see tuntud Kaini ja Abeli lugu, kus Kain ütleb: kas mina olen siis oma wenna hoidja. (Kiiduawaldused paremalt poolt.) Tema kõnest kõlas wahet pidamata wälja see küsimus, kas ei ole otstarbekohatu, kui meie hakkame laiskust edendama, inimestelt usku iseenesse ära wõtma ja wiime neid hoolekandeseadusega niisugusesse seisukorda, et nemad ikka teiste peale lootma hakkawad. Kuidas on aga tõepoolest käesolewa seadusega lugu, kelle peale ta mõtleb? Ma arwan siin on tegemist kahe järgu inimestega, keda hoolekandeseadus tahab aidata, ehk mõnikord natukene kindlustada. Ühelt poolt on siin tegemist nendega, kellel tööjõud juba nõnda on häwinenud, kes oma terwisliku seisukorra wõi abitu oleku poolest niisugusel järjel on, et kõigeparema jutlustamisega sellest, et nad iseene eest hoolitsema peawad, midagi ei suuda ära teha. Neid, kellel puuduwad käed ja jalad wõi teised tähtsamad ihuliikmed ja kes niisuguses seisukorras on, et teised neid aitama peawad, mina usun, neid ei saa kuidagi tööle wiia ja neile alati seda meelde tuletada, et nad peawad iseenesse uskuma. Ma usun, see kõlab wähe naljakalt. (J. Hünerson, põl.: See on üks tähtsam hoolekande ülesanne.) See on esimene osa, ma räägin warsti teistest. Ma lugesin hiljuti kuskilt lugu mingisugusest Hiina keisrist, kellel hea süda olnud, kes soowi awaldanud, et wõetaks kõik abinõud tarwitusele, et tema riigis peawarjuta inimesed ära kaoksid. Üks parema tiiwa esitaja tema koja aukandjate hulgast wõtnud ja lasknud kõigil peawarjuta inimestel pead ära raiuda ning tulnud ja teatanud keisrile: meil ei ole enam riigis peawarjuta inimesi olemas. Selle järele oli keiser wäga õnnelik, et tema riigis majanduslik seisukord hea on. Wäga wõimalik, et siin, kus tahetakse tööjõuetutele jutlustada, et nemad ise ennast oma tööjõuga ja usus enese sisse peawad edasi aitama, wõib olla, et selle küsimuse juures samasugune moraalne põhitoon walitseb, nagu seda Friedrich Nietzsche järelkäijad mõtlewad, et abitumaid peab ära häwitama, need on meie riigi ja rahwa majanduse arenemises tee peal ees. Ma arwan, et sarnane waade ometi meie rahwa hingeelule ei wasta. Ma usun, et see tunne ja arusa-

mine kõigil on, et nende minimaalsete kultuuriliste ülesannete hulgas, mis igal riigil on, tingimata ka see ülesanne seisab, et wiletsaid ja abitumaid sel määral aitama peab, nagu see wähegi wõimalik on. Teine osa inimesi, kelle peale hoolekandeseadus mõtleb, on tõesti need, keda nagu härra Hünerson soovitab, tarwis on nii kaugele wiia, et nad oma jõu ja usuga enesesse elus edasi jõuawad. Kuid see on just selles seaduses igalpool arwesse wõetud. See põhimõte on igalpool läbi wiidud, et abi ei tule anda neile, kellel see hädatarwilik ei ole, neid peab tööle pandama, et nad suudaksid ise enesele elus jalad alla saada. Hoolekande töös märkab tihti seda, et kui oleks mõnele inimesele, kes wiletsusse langenu, parajal silmapilgul appi tulnud, siis oleks suudetud ära hoida neid kulusid, mida tema peale tuli tarwitada siis, kui ta ise ennast aidata enam ei saanud. See on tihti suuremaks eksituseks koguduslike ja ühiskondlike armastustööde juures, et abi hakatakse andma inimesele liig hilja, siis, kui ta juba täiesti wiletsusesse langenud on, muidugi jääb tema siis ühiskonna õlgadele ja see peab teda kunni surmani aitama. Kui aga parajal silmapilgul oleks sarnasele inimesele appi tulnud, temale ajutiselt isegi suurt abi antud, siis oleks nii kaugele jõutud, et sagedasti ise selle kulu, mis ta peale läks, pärast oleks suutnud ära tasuda. See põhimõte on hoolekandeseaduses igalpool läbi wiidud, kus wähegi wõimalik inimesi niipalju aidata, et nad oma jalgadele jõuaksid ja enesele oma tööjõu läbi ülespidamist muretseksid. seda peab kõige enam silmas pidama. Ja need komisjonid, see on kõik isikud wõi esitajad, kes käesolewa seaduse alusel hoolekannet teostawatesse komisjonidesse walitud peawad saama, saawad ometi kindlasti niiwõrd arusaajad olema, et nad asjata pillama ei hakka, waid et nad kõik teewad, mis nende wõimuses seisab, et asja õiglaselt ja otstarbekohaselt korraldada, ning ainult neile inimestele toetust ja abi anda, kes seda tõsiselt wajawad.

Juhataja T. Kalbus: Rkl. Mar-
tinson'i poolt on ettepanek tehtud koos-
olek lõpetada. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nä-
h t a w a e n a m u s e g a o n e t t e p a n e k
t a g a s i l ü k a t u d.

A. Jõeäär (stp.): Lugupeetud rah-
wasaadikud! Luban endale lühidalt wastu

waielda wäitele, mida lugupeetud põllu-
meeste rühma esitaja täna esile on too-
nud, nii kui oleks hoolekandeseaduse
wastuwõtmist waja sel põhjusel edasi
lükata, et riigi kulusid vähendada. Ma
julgen tõendada, et sellega koguni wastu-
pidiseid tagajärgi kätte saadakse. Mida
kiiremini käesolew seadus wastu wõ-
takse, seda kergem oleks riigil neid sum-
masid vähendada. Wäga lugupeetud
härra Holberg on wast ehk ka selle sea-
duse läbi lugenud ja teab, et temas leidub
§ 25, mis räägib sellest, et riigil on õi-
gus... (J. Hünerson, põl.: Seal on
kõik sarnased, kes hoolekan-
n e t t a r w i t a w a d!) ... kulusid, mida
hoolekandeseaduse teostamine nõuab, ta-
gasi nõuda nendelt, kes seaduse järele
kohustatud on hoolt kandma oma wane-
mate wõi laste eest. Üks hulk hoolealu-
seid, keda juba praegu riigi poolt ülewal
peetakse, on väljaspool abielu sündinud
lapsed. Nende isad ei täida mitte oma
kohuseid selle tõttu, et seadust ei ole, mis
neid selle eest tuntawalt karistaks. Et
aga neid lapsi mitte lasta nälga surra, on
riik sunnitud neid lastekodudes ülewal
pidama. Kui hoolekandeseadus wastu
wõetakse, siis selle läbi lüuakse wõima-
lus nende isadelt laste ülewalpidamiseks
raha sisse nõuda, ja sarnasel korral, kui
nemad neid summasid mitte wabatahtli-
kult maksta ei soowi, suuremalt jaolt on
see nii, wõib neid töömajadesse paigu-
tada. Praegu seda wõimalust ei ole, ja
juba sarnane teadmine, et niisugune abi-
nõu riigil olemas on, juba see sunnib isa-
sid oma kohuseid korralikumalt täitma,
et sarnaseid abinõusid mitte tarwitada ei
tule. Järelikult, kui meie seadust isegi
sarnasel kärbitud kujul, nagu tema nüüd
Riigikogu poolt II lugemisel wastu on
wõetud, sarnasel kujul, kus tema teosta-
mine on kümnete aastate peale edasi lii-
katud, sarnasel kujul, kus teda õieti wõiks
nimetada enne sündimist juba poolsur-
nuks peksetud lapseks, kui meie teda ka
sarnasel kujul praegu wastu ei taha wõtta,
siis teeme sellega ainult riigile suuremaid
kulusid, kuna meie riigilt wõimaluse wõ-
tame ühe osa nendest kuludest tagasi
saada, mis juba praegu tegelikult riigi-
kassast hoolekande peale lähewad.

Siis tahaksin mina weel lühidalt was-
tata sellele etteheitele, mis härra Hünerson
sotsialistidele tegi. Härra Hünerson
heitis sotsialistidele ette kui surmapattu
seda, et sotsialistid tahawad maksma
panna hoolekandeseadust. (J. Hünerson

son, põl.: Ei!) Just! (J. Hünerson, põl.: Heitsin ette, et Teie hoolekandeseadusega laiutada tahate.) See oli Teie kõne põhimõte, et sotsialistid teevad selle seadusega demagoogiat, ja kuna sotsialistidel teist abinõu demagoogia tegemiseks ei ole, siis walinud nad selleks hoolekandeseaduse. Siin on härra Hünerson nähtawasti isenda ja oma rühma kaaslaste järgi otsustanud, sest sarnasele järeldusele ma arwan, wõib tulla ainult põllumeestekogude rühma liigete kohta. Neil ei ole praegu demagoogia tegemiseks nähtawasti mingit teist abinõu kui hoolekandeseadus, olgugi, et see seadus selleks õieti põhjust ei peaks andma, Sisuliselt oleks härra Hünerson'i etteheide sotsialistidele hoolekandeseaduse toetamise üle põhjendatud siis, kui seda ette heidetakse wälja minnes kommunistide seisukohast. Milleks on tarwilik hoolekandeseadus. See seadus on tarwilik selleks, et kodanlikus ühiskonnas paratamata wastolusid pehmen-dada, et jõukamate ja kehwmate rahwakihtide wahel wõimalikke kokkupõrkeid ära hoida, selleks on seda seadust vaja. Kellel aga on kasu sellest, kui need wahekorrad ja wastolud terawamaks lähe-wad? Kasu sellest on neil, kes demokraatiat eitawad ja paranemist loodawad ainult rewolutsioonist. Kas härra Hünerson soowib, et sotsialistid selle asemel, et hoolekandeseaduse ja teiste sotsiaalseaduste abil püüawad parandada rahwa laialiste hulkade ja kehwmate kihtide seisukorda, kommunistide eeskujul ütleksid: „Waesed ja kehwad! Ei ole teil oma seisukorra paranemist loota sennikaua, kunni teid ninapidi weab demokraatia katte all kaabaklik kodanlus; ainult omal jõul wõite wõita wabaduse. Tapke, häwitage, põletage.“ Kas see siis teie seisukohast see peaks olema, mida meie tegema peaksime. Wõib olla, härra Hünerson, et Teil on õigus, wõib olla ei talita sotsialistid mitte nende kihtide huwides, keda nemad esitawad, kui nad Eesti riiklikku iseseiswust toetawad. See wõib olla, kuid ma arwan, et Eesti riigile ei ole see mitte kasuks, kui sarnane mõtlemiswiis wõidule pääseb. Nähtawasti ei ole aga sellele rühmale, kelle hulka härra Hünerson kuulub, tähtis Eesti riigi alusmüüride kindlus, Eesti riigi parem tulewik. (J. Hünerson, põl.: Teie õõnestate neid selle jutuga!) Härra Hünerson, Teie jutt oli see, mis neid alusmüüre õõnestab. Näh-

tawasti tunnistatakse mõnel pool riiklikku iseseiswust ainult abinõuna, mis peab kaasa aitama üksikute taskute täitmiseks hulkade kulul. Et wastawalt tegutsetakse, selleks on tõendusid küllalt, ja ma arwan, et mul ei tarwitse pikemalt neid enam ette tuua. On küllalt tõendusid selleks, et sealtpoolt, kust neid etteheiteid tehakse, et seal on aetud sarnast ühepäewa-poliitikat, mis tingimata mõjub halwawalt Eesti riigi iseseiswuse ja tema tulewiku peale, ja ma olen kindel, et mitte midagi ei ole rohkem õõnestanud Eesti riigi alusmüüre, kui sarnane tegutsemine, ka kommunistide wäljaastumised mitte, isegi mitte nende wiimane wäljaastumine ei ole niipalju kahju teinud Eesti riigile, kui sarnane poliitika, mida aetud on selle rühma poolt, kelle kõnelejad täna siin hoolekandeseaduse wastu on waielnud. (J. Hünerson, põl.: Teie wist oma jutust eest ei kanna enam wastutust.) Mina arwan, et kõigesügawamat tänu härra Hünerson'ile tänase wäljaastumise eest ja tema rühma kaaslastele wõiksid awaldada need, kes näeksid, et Eesti riik warem täna kui homme kaoks.

Juhataja **T. Kalbus**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Kui aruandjal ei ole mul nende pikkade kõnede peale, mis siin hoolekandeseaduse wastu ette kantud on, palju öelda. Kõige tõsisem kõnedest oli härra Tonkman'i kõne, kes oma kõnes tähendas selle peale, et kui hoolekandeseadus maksma panakse, et siis tema sõber, kes peab wäikest äri wäikestes ruumides ja 350.000 selle äri eest maksusid maksab, sellepärast pankrotti peab jääma. Siis tõi härra Tonkman weel ühe oma tuttawa ette, kes end maksukoorma pärast üles poonud. Mõlemad juhtumised kõnelewad just hoolekandeseaduse poolt sellepärast, et neil mõlemal juhtumisel on hoolekandeseadust tarwis. Siis tõi härra Tonkman weel seda ette, et tema olewat noores põlwes rukkipoollule wiidud ning ta olewat seal maha kukkunud. See oli wäga õnnelik juhtumine, et seal õnnetust ei olnud. On wäga palju juhtumisi ette tulnud, kus mahakukkujad hoolekannet tarwitawad. Ka see juhtumine, mis härra Tonkman oma elust ette tõi, räägib hoolekandeseaduse poolt.

Mis puutub sellesse, et hoolekandeseadus on waranduste häwitamise seadus,

siis on ka meie arusaamise järele ka inimese elu warandus, tähendab, et ka hoolikanduse elu on wäärtus ja meie ülesanne on seda wäärtust alal hoida. Härra Hünerson tähendas, et hoolikandeseadusega tahetakse rahwa keskel logelemist ja tööraaelamise usku kaswatada. Seda ei taha hoolikandeseadus mitte teha, waid hoolikandeseadus hoolitseb waeste ja wigaste eest. Peale selle tähendati, et kas see asja parandab, kui meilt wiimane ära wõetakse — selle juures näidati muidugi põllumeeste peale. Mitte neilt, kes hoolikandeseaduse wastu on, ei taheta wiimast ära wõtta, waid hoolikandeseaduse ülesanne on neile, kellelt see wiimane ära wõetud, midagi anda, et nad ära elada wõiksid.

Juhataja **T. Kalbus**: Panen peal-kirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on peal-kiri wastu wõetud. (Hüüded paremalt poolt: Lõpetada!)

Aruandja **L. Johanson** (loeb): (Müra ja hüüded „lõpetada“ paremal poolt.)

I o s a.

I peatükk.

Üldmäärused.

§ 1. Hoolikande alla kuuluvad kõik isikud, kes puudust kannatawad wõi hoolikandelist abi wajawad ähwardawa puuduse eemaletõrjumiseks.

Eriti kuuluvad hoolikande alla:

- 1) täielised waesedlapsed;
- 2) lapsed, kelle isa wõi ema küll elus, kuid ei suuda omi lapsi kaswatada;
- 3) wanematelt ja eestkostjatelt käesolewas seaduses näidatud põhjustel ära wõetud lapsed;
- 4) mahajäetud ja leitud lapsed;
- 5) lapsed, kelle waimlist, kehalist wõi kõlblist edenemist hädaoht ähwardab;
- 6) puudustkannatajad raskejalgsed ja omi lapsi imetajad emad;
- 7) puudustkannatajad raugad ja teised töowõimetud waesed, kes ennast ise ära elatada ei suuda;
- 8) puudustkannatajad haiged, wigased, waimuhaiged ja langetõbised;
- 9) idioodid, pimedad, kurdid ja tummad;
- 10) isikud, kes looduslikkude õnnetuste, nagu tulekahju, weeuputuse jne., samuti ka õnnetujuhtumiste, nagu laewa-

raudtee- ja muude õnnetuste läbi elatiswõimaluse kaotanud;

11) käesolewa paragrahwi eelmistes punktides nimetatud isikute perekondade töowõimetud liikmed.

Juhataja **T. Kalbus**: Ettepanek on koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Poolt on 22 häält, wastu — 24, seega on ettepanek tagasi lükatud. (J. Hünerson, põl.: Kirjalikult! Naer. J. Hünerson, põl.: Sedelirega hääletada!) Soowitakse sedelitega hääletamist, hääletan uuesti. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 23 häält, wastu — 33, seega on ettepanek tagasi lükatud.

K. Tamm (põl.): (Aruandja L. Johanson: Lubage, ma aitan Teie materjaale kanda. — Wahel hüüa pahemalt poolt: Mis nad sisaldawad?) Midagi väga õpetlikku teie tarwis.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Et seaduse esimene paragrahw seda seadust täies ulatuses puudutab, siis lubatagu, et ka mina seda seadust täies ulatuses puudutan. Ma ei tea mitu päewa mul rääkida tuleks, sest ainet on palju. Tutwustaksin austatud kõrge kogu liikmeid kõigepealt sellega, missugused waated hoolikandeseaduse kohta välisriikides olemas. Hoolikannet teostatakse välisriikides kahte wiisi, nimelt fakultatiivselt, kus omawalitsused wõiwad hoolikannet teostada nii kuidas soowiwad, ja teiseks, sunduslikult. Sunduslik hoolikanne on maksma pandud kõigepuhtamal kujul Saksamaal. Wastupidiselt sellele on Prantsusmaal, kus romaani tõugu rahwas elamas. Seal ei ole sunduslikku hoolikannet, seal on ta fakultatiivne. Kui seal on mõnes asjas sunduslik hoolikanne, siis wast ainult üksikutel aladel, nagu laste ja waimuhaigete kohta. Prantsusmaal pandi hoolikandeseadus maksma wõrdlemisi hilja aja eest, 24. juulil 1889. a. Meil on kõigil teada, et Prantsusmaa üks väga kultuuriline riik on ja väga silmapaistew oma hariduse ning jõukuse poolest.

Kõigepealt tehti sunduslikuks hoolikanne laste kohta, kõigepealt mahajäetud laste kohta wõi „Pokinutõje detji“ wõi „Detji ostawlennõe roditeljami“; eile pandi pahaks, et mina Saksa keelt tarwitasin, ja et rahuldada Riigikogu liikmeid, pruugin Wene keelt. Lapsi wõeti weel hoolikande alla, kus wanemate wõimu,

ehk „roditelskaja vlast“ kurjasti tarwitati jne. wõi keda ülepea hädaoht kõlblikult ähwardab, ainult neil aladel on Prantsusmaal wälja antud sunduslik hoolekanne. Alles palju hiljem, nimelt 1905. aastal anti wälja seadus raukade kohta ja aasta hiljem oli wälja antud seadus laste kohta, kellel ei olnud mitte elamiswõimalusi.

Mis raukade seadusesse puutub, siis selle seaduse põhjal iga Prantsusmaa kodanik, kellel ei ole elamiswõimalusi ja kes aineliselt puuduses on ning tema sellejuures töowõimetu on ja kui ta 70 aastat wana on, siis on temal õigus nõuda hoolekannet. Seal on teine seisukoht kui meil. Prantsusmaal käiwad hoolekande alla ainult need, kes tõesti puudust kannatawad. Meie seaduseelnõu lubab raukadele, kes 60-aastased on, hoolekannet selle peale waatamata, kas neil puudus on wõi mitte. Prantsusmaal on tarwilik tõeks teha, et ta tõesti tööd ei suuda teha, aga neil ei ole tarwis isegi arstitunnistust ette tuua, waid on tarwis lihtsalt ette tuua oma wanus. Siis tähendan paar sõna III liigi kohta.

Juhataja T. Kalbus: Härra Tamm, see puutub § 2. kohta.

K. Tamm (põl.): Ma pean minema III liigi juurde, mis sundusliku hoolekande alla käib. Need oleksid waimuhaiged. Sellega oleks Prantsusmaal sunduslikust hoolekandest wälja jäetud järgmised liigid: 1) pimedate hoolekanne, 2) kurtummade hoolekanne ja 3) idiotide hoolekanne. Samuti ei kuulu sundusliku hoolekande alla ajutiselt töowõimetud, haiged ja wigastatud perekonnad, siis ei käi siia hoolekanne langetõbiste eest, hoolekanne

õnnetujuhtumiste puhul ja hoolekanne logelejate eest, keda Wene seaduses nimetatakse „prasdnošatajushtshie“. Edasi tahaksin seletada, kuidas hoolekannet teistes riikides korraldatakse, sest Prantsusmaa ei tähenda veel kõike ilma. Enne oli küll üks riik, Rooma riik, mis terwet maailma-riiki tähendas. Praegu meil niisugust ei ole ja siis peaksin mina ka teisi riike puudutama. (Aruandja L. Johanson: Kuidas see asikahwrite juures on?) See huwitab wõib olla Teid. Sel korral räägiksin sellest, kuidas on korraldatud hoolekanne teistes riikides. Saksamaal näiteks wõimaldatakse toetust wanadele. Seal on sisse seatud kinnitus wanuse wastu, samuti kinnitusemaksudest wõtawad kodanikud osa ja kinnitusemaksusid maksetakse kunni 70 aastani.

7. Koosoleku Juhataja T. Kal-
lõpetamine bus: Rkl. härra Tamm,
kwoorumi kas Teie kõne weel kaua
puudumisel. aega saab kestma, sest Riigikogu on peaaegu 2 tundi töötanud ja mina kawatseksin määrata waheaja.

K. Tamm (põl.): Ma kawatsen kõneleda weel umbes tund aega.

Juhataja T. Kalbus: Et härra Tamm'e kõne weel pikemat aega kestma saab, siis tuleks waheag määrata. (M. Laarman, põl.: Palun kwoorum kindlaks määrata.) Ettepanek on tehtud, kwoorum kindlaks määrata. (Sekretäär helistab.) Koos on 40 Riigikogu liiget, seega lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 2.25 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **A. Rei.**

Abiesimees **T. Kalbus.**

Abisekretäär **L. Raudkepp.**